

ul. Fryderyka Chopina 41 lok. 2
20-023 Lublin
fundacja.wor@gmail.com
wolnoscodreligii.pl
NIP: 712 326 74 31
KRS: 0000403073

FUNDACJA
**WOLNOŚĆ
OD RELIGII**

Lublin 31 marca 2026 r.

SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNE ZARZĄDU ZA 2025 R.

W 2025 roku praca fundacji skoncentrowana była przede wszystkim na kontynuacji naszego projektu *Równość w Szkole – działania na rzecz praw osób bezwyznaniowych* oraz czynnościach prawnych i rzecznictwie dla postulowanych zmian dotyczących karania za tzw. obrazę uczuć religijnych.

Jak zawsze zajmowaliśmy się świeckością państwa odpowiadając na bieżące potrzeby i sytuacje, między innymi: interweniowaliśmy w samorządach, których władze mają problem z odróżnieniem gminy od parafii, konsultowaliśmy likwidację Funduszu Kościelnego bez dodatkowych przywilejów dla kościołów oraz zmiany w ustawie – Kodeks Karny. Pracowaliśmy nad ulepszeniem stron internetowych części naszych projektów – *Równości w Szkole* i *Etyki w Szkole*, otworzyliśmy nowy projekt wraz z jego stroną internetową eutanzja.info, braliśmy udział w konferencjach i spotkaniach, jak Dni Ateizmu, Konferencja „Rozdział państwa od Kościoła katolickiego”, ASP na Pol’and’Rock.

Projekt *Równość w Szkole* prowadzimy od 2014 roku, obejmuje on codzienne poradnictwo prawne i wsparcie interwencyjne dla osób doświadczających naruszeń wolności sumienia, dyskryminacji, indoktrynacji i wymuszania uczestnictwa w praktykach religijnych w szkołach publicznych. Przeciwdziałamy tym praktykom m.in. poprzez podnoszenie świadomości prawnej i prawoczułości, ze szczególnym uwzględnieniem wolności sumienia w szkolnych społecznościach z jednej strony i wśród decydentów w szkołach publicznych oraz instytucjach nadzoru z drugiej strony. Podejmujemy interwencje w szkołach oraz instytucjach kontrolnych, odpowiedzialnych za oświatę. W 2025 roku udzieliliśmy bezpośredniego wsparcia informacyjno-prawnego ponad 400 osobom, doradzaliśmy oraz udostępnialiśmy wzory pism osobom interweniującym indywidualnie z naszym wsparciem, jak również wystaliśmy jako fundacja w imieniu pokrzywdzonych ponad 100 pism o charakterze interwencyjnym. Szczegółowe omówienia wybranych interwencji zamieszczamy w dalszej części sprawozdania.

W ramach projektu *Równość w szkole*, jak co roku, rozsyłaliśmy do szkół (w odpowiedzi na zgłoszenia nauczycieli) i do zgłaszających uczniów, nieodpłatne egzemplarze

drukowanych przez nas, jedynych w Polsce zeszytów do etyki i wydaną przez fundację książkę „Czy można przekonać olbrzymów” autorstwa Gab Heller, będącą m.in. pomocą dydaktyczną dla nauczycieli etyki.

Kluczowe dla kwestii wolności sumienia w polskim szkolnictwie publicznym było kontynuowanie podjętych jesienią 2024 r. działań rzeczniczych i eksperckich w związku z historyczną sytuacją w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Po raz pierwszy od dziesięcioleci polityczni decydenci w MEN zadeklarowali oraz wprowadzili zmiany w krytycznym dla osób bezwyznaniowych Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach. Jednocześnie zmiany te są wprowadzane niekonsekwentnie, podobnie jak niekonsekwentna i chwiejna jest cała polityka ministry edukacji dotycząca neutralnej światopoglądowo edukacji w Polsce (patrz kwestia edukacji zdrowotnej). **W związku z powyższym konieczne są również próby mobilizowania społeczeństwa i wywierania nacisku na MEN - uczestniczymy w konsultacjach, wysyłamy pisma interwencyjne i pisma – apele, uzyskujemy interpelacje poselskie, organizujemy społeczne wysyłanie do MEN listów, w których rodzice domagają się zmian i uczestniczymy w Zespole MEN do spraw współpracy z organizacjami pozarządowymi (wszystkie te działania są kontynuowane w 2026 r.)**

Poniższe działania zainicjowane były przesłaniem do MEN jesienią 2024 r. pisma w sprawie konsultacje projektu nowelizacji rozporządzenia ministra edukacji w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii, gdzie po raz pierwszy przedstawiliśmy kompleksowo postulaty, których wprowadzenie jest niezbędne do realnego wprowadzenia wolności sumienia w polskiej szkole publicznej tj.:

1. Zagwarantowanie realnej dobrowolności deklaracji uczestnictwa w lekcjach etyki lub religii dowolnego wyznania oraz realnej intencjonalności i oddolności wyrażania woli uczestnictwa w ww. lekcjach (lekcje organizowane na życzenie rodziców, a nie odgórnie), włącznie z zakazem nagabywania rodziców w tej sprawie przez szkoły. Należy wyartykułować zakaz zbierania oświadczeń o nie zapisaniu się na lekcje etyki lub religii oraz zakaz wymuszania ponawiania oświadczeń na początku każdego roku szkolnego.
2. Wyartykułowanie zakazu zbierania przez szkoły informacji na temat wyznania (lub jego braku) uczniów i ich rodziców w jakiegokolwiek formie (w tym zakaz zbierania deklaracji o udziale w praktykach religijnych).
3. Wprowadzenie samodzielnej decyzji uczniów na temat uczestniczenia w lekcjach etyki i religii od ukończenia 15. roku życia.
4. W przedszkolach zajęcia z religii powinny być nieobowiązkowe, umieszczane w ciągu dnia wyłącznie po bloku 5 obowiązkowych godzin zajęć wychowania przedszkolnego.
5. Określona powinna zostać rola ministerstwa edukacji w tworzeniu programów nauczania i podręczników zarówno etyki jak i religii.
6. Ustanowiony powinien zostać gościnny charakter udziału katechetów w obradach Rad Pedagogicznych (bez prawa głosu).

7. Należy wprowadzić oddzielne świadectwo z etyki i religii wręczane przez nauczyciela danego przedmiotu.

8. Należy znieść wszelkie inne wykluczające mechanizmy analogiczne do czerwonego paska na świadectwie zdobywanego oceną celującą z religii (dodatkowe punkty w rekrutacji do szkoły średniej dla katolików), np. konkursy powiatowe o tematyce religijnej premiowane punktami w rekrutacji do szkół średnich (punkty tylko dla katolików) czy szkolne wydarzenia religijne z nagrodami np. bal świętych, gdzie za przebranie jest nagroda w postaci „dnia bez pytania” („dzień bez pytania” tylko dla katolików).

9. Szkoła powinna mieć obowiązek przygotowania sposobu dokumentacji lekcji religii, zapewniając jednocześnie ochronę danych osobowych osób nie uczęszczających na lekcje religii (dane wrażliwe). Szkoła nie powinna w żadnej formie udostępniać danych, z których wynikałoby, na zajęcia z jakiej religii (bądź etyki) uczeń uczęszczał.

10. Należy wyprowadzić rekolekcje ze szkół. Przepis, który przyznaje uczniom uczęszczającym na lekcje religii zwolnienie na udział w rekolekcjach wielkopostnych znacznie wykracza poza zobowiązania zawarte w Konkordacie i w Ustawie Prawo Oświatowe. Rzecznik praw obywatelskich w 2017 r. zwracał ponadto uwagę, że określenie „rekolekcje wielkopostne” zawarte w rozporządzeniu dot. nauki religii ma charakter kanoniczny, a nie publicznoprawny. Rodzice w każdej sytuacji mogą zwalniać swoje dzieci z zajęć dydaktycznych, nie jest wymagany jakikolwiek dodatkowy zapis w rozporządzeniu dot. nauki religii.

11. Niezbędne jest zagwarantowanie świeckiego ceremoniału szkolnego – święta, a szczególnie rozpoczęcie i zakończenie roku powinny mieć charakter i treści neutralne światopoglądowo. Pod żadnym pozorem nie mogą zawierać elementów rytu religijnego (typu święcenie plecaków), ani nie mogą być organizowane w siedzibach związków wyznaniowych.

12. Należy zagwarantować neutralną sferę symboliczną szkoły, tj. wybór patrona, godła, hymnu, korytarze, sale szkolne oraz strony internetowe i media społeczne itp. wolne od propagandy religijnej.”

Bardzo ważną częścią działań interwencyjnych fundacji jest wysyłanie skarg do kuratorów oświaty, w roku 2025 kluczowe okazało się prowadzenie kampanii na rzecz właściwej pracy kuratoriów oświaty w Polsce. Instytucje te bowiem działały (i wciąż działają) często zgodnie z przyzwyczajeniami z lat poprzednich, ignorując wynik wyborów parlamentarnych i zmiany w MEN, uznając, że w kwestiach związanych z religią lepiej unikać zaangażowania organu kontrolnego, pozorować kontrolę w szkole i nie udzielać zaleceń pokontrolnych, nawet jeśli szkoła w sposób ewidentny łamie prawo.

Udało nam się uzyskać zmianę postępowania części kuratoriów oświaty, czego spektakularnym przykładem jest zmiana stanowiska Lubelskiego Kuratorium Oświaty i zalecenia na rzecz świeckiej szkoły wydane przez Lubelskiego Kuratora Oświaty, które omawiamy szczegółowo w dalszej części sprawozdania.

W wyniku naszej pracy w zespole MEN do spraw współpracy z organizacjami pozarządowymi kluczowe postulaty fundacji zostały wpisane do dokumentów uzgodnionych przez 45 organizacji pozarządowych i przedstawionych jako wspólne

ministrom edukacji. Ważne zaproponowane przez nas zapisy przekazane zostały w wynikowych dokumentach dwóch grup tematycznych:

Oto przykłady zapisów z ww dokumentów:

1. Zapis dotyczący neutralnej sfery symbolicznej w szkole publicznej:

Szkoła inkluzyjna - przestrzeń przyjazna różnorodności:

(...)

- neutralna przestrzeń i neutralna sfera symboliczna szkoły tj. wybór patrona, godła, hymny, korytarze, sale szkolne oraz strony internetowe i media społecznościowe itp. wolne od propagandy politycznej i religijnej oraz od dominacji symbolicznej (np. symboli umieszczonych nad godłem państwowym).

2. Zapis dotyczący konieczności szkolenia pracowników kuratoriów oświaty i szkół w zakresie praw człowieka i wolności sumienia:

„Wsparcie pracowników kuratoriów oświaty oraz dyrektorów i nauczycieli szkół publicznych w zakresie świadomości i przestrzegania praw rodziców i uczniów, przeciwdziałania dyskryminacji i indoktrynacji, w tym szczególnie osób z grup mniejszościowych. Monitoring przestrzegania praw uczniów i rodziców.

Działanie: Kaskadowe szkolenia w pierwszej kolejności dla pracowników kuratoriów oświaty i dyrektorów szkół, dalej dla nauczycieli. Szkolenia dla kuratoriów przygotowane przez MEN wspólnie z RPO, RPU oraz organizacjami pozarządowymi zajmującymi się prawami człowieka i prawami mniejszości, szczególnie prawami uczniów. Monitorowanie realizacji ww. szkoleń oraz ich celów przez odpowiednią instytucję (Ogólnopolski Rzecznik Praw ucznia lub /i odpowiednia komórka MEN).

Zmiana prawna: Wprowadzenie stałego monitoringu przestrzegania praw człowieka oraz zjawisk o charakterze dyskryminacji i indoktrynacji w szkołach publicznych, na początek także monitoring prowadzenia i efektów ww. szkoleń. Monitoring prawa oświatowego i praktyk szkół publicznych pod kątem przestrzegania praw człowieka. Kompleksowa zmiana rozporządzenia MEN z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach, jako przykładowo rozporządzenia stwarzającego możliwości dla praktyk o charakterze dyskryminacji i indoktrynacji na masową skalę.”

W tej kwestii zabiegamy o poparcie Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, próbowaliśmy również zainteresować nią Rzecznika Praw Dziecka oraz prowadzimy presję na Ministerstwo Edukacji ponieważ stoimy na stanowisku, iż jedynie kompleksowe odgórne działania skierowane do wszystkich kuratoriów w Polsce są w stanie poprawić sytuację.

W czerwcu 2025 roku, pisaliśmy do Rzecznika Praw Obywatelskich:

„Prosimy o interwencję i wsparcie systemu kontroli oświaty w Polsce w obszarze dyskryminacji, indoktrynacji oraz praw człowieka, w szczególności praw mniejszości oraz praw rodziców i uczniów, a także komunikacji z obywatelami i organizacjami obywatelskimi.

Działając imieniem Fundacji Wolność od Religii z siedzibą w Lublinie, zwracam się z prośbą o pomoc i interwencję w obszarze wolności i praw osób bezwyznaniowych oraz mniejszości wyznaniowych, które są w niewystarczający sposób chronione przez Kuratoria Oświaty. Nasze głębokie przekonanie o niezbędności zmian ww. zakresie wynika z wieloletnich doświadczeń, w tym wymiany szeregu pism z Kuratoriami Oświaty oraz pracownikami kuratoriów z różnych województw w Polsce w ostatnich tygodniach, ale również na podstawie informacji otrzymanych od kontaktujących się z fundacją rodziców, składających samodzielnie skargi w Kuratoriach Oświaty.

Zdajemy sobie sprawę, że po ośmiu latach wyjątkowo trudnego czasu dla polskiej administracji następuje jej odbudowa, doceniamy zmiany, które dokonują się także w Kuratoriach Oświaty, musimy jednocześnie stwierdzić niewystarczający zakres tych zmian, po raz kolejny apelujemy w tej sprawie do Ministerstwa Edukacji, mamy jednak wrażenie, że poruszane przez nas kwestie nie znajdują należytej uwagi, dlatego zwracamy się z prośbą o wsparcie w tej sprawie do Rzecznika Praw Obywatelskich.

Sprawa jest ważna, ponieważ występujemy w imieniu co najmniej kilkumilionowej grupy obywateli – osób bezwyznaniowych. Beneficjentami postulowanych przez nas rozwiązań będą także przedstawiciele mniejszości wyznaniowych, a właściwie przedstawiciele każdego rodzaju mniejszości i w konsekwencji całe społeczności szkolne. Dla rodziców, uczniów i nauczycieli, którzy doświadczają nieprawidłowości ze strony szkół i przedszkoli publicznych to jedyna szansa na to, żeby instytucje te nie zostawiały ich bezbronnych wobec krzywd, których doznają.

Na podstawie naszych wieloletnich obserwacji i doświadczeń w komunikacji z organami kontrolnymi, włączywszy ostatnie tygodnie i miesiące, jesteśmy zmuszeni sformułować jednoznaczne wnioski:

Istotna część pracowników Kuratoriów Oświaty nie reaguje w adekwatny sposób na przypadki łamania przez szkoły i przedszkola publiczne obowiązującego w Polsce prawa, w tym przypadki nie przestrzegania norm konstytucyjnych oraz Prawa Oświatowego. Kontrolerzy Kuratoriów Oświaty nie rozumieją pojęć dyskryminacji i indoktrynacji, nie potrafią ocenić, czy dane praktyki mają charakter dyskryminacyjny czy nie oraz poprawnie uzasadnić swoją ocenę. W skutek powyższego kuratoria nie rozpoznają krzywdy doznawanej przez uczniów i rodziców, a także nie reagują adekwatnie i nie formułują zaleceń pokontrolnych w sposób prowadzący do poprawy sytuacji w szkołach. Wiele do życzenia pozostawia również sposób, w jaki traktowani są obywatele, rodzice oraz organizacje strażnicze, które zgłaszają nieprawidłowości w szkołach.

Apelujemy o systemowe przeszkolenie pracowników Kuratoriów Oświaty w całej Polsce, ponieważ tylko takie rozwiązanie zapewni skuteczny nadzór i jakościową poprawę sytuacji w szkolnictwie. W dalszej części pisma, a także w załącznikach przedstawimy szczegółowe uzasadnienie wraz z przykładami. Pozostajemy do dyspozycji, w razie potrzeby służymy także wyjaśnieniami w rozmowie.

W poniższej części omówimy i zilustrujemy w skrócie kluczowe problemy tj. brak zrozumienia zjawiska dyskryminacji, zjawiska indoktrynacji, a także brak adekwatnych reakcji na ww. nieprawidłowości oraz na szerzej rozumianą krzywdę i niesprawiedliwość w życiu szkolnych społeczności, w tym także na przykłady łamania

podstawowych praw człowieka i obowiązujących norm prawa stanowionego. Ilustrując uzasadnienie posłużymy się w pierwszej kolejności przykładami z naszej najnowszej obszernej korespondencji z Kuratorium Oświaty w Krakowie, ponieważ jest to przykład zarówno jaskrawy, jak i charakterystyczny, chcemy jednocześnie podkreślić, że omawiany problem nie dotyczy tylko wspomnianego kuratorium, ani też tylko kuratoriów, które pojawiają się w poniższych przykładach, problem jest systemowy, mamy wiele wątpliwości w związku z odpowiedziami różnych kuratoriów w Polsce w reakcji na nasze zgłoszenia nieprawidłowości, także po obsadzeniu stanowisk przez aktualnych Kuratorów Oświaty.

Problem rozpoznawania dyskryminacji i reagowania na dyskryminację. Często spotykamy się z sytuacją, gdzie osoby odpowiedzialne za polskie szkolnictwo publiczne w swoich wypowiedziach potwierdzają brak rozumienia mechanizmu dyskryminacji, odmawiają interwencji bądź reagują w niewystarczającym zakresie. Wydaje się, że brakuje również jakichkolwiek procedur kontrolnych, które byłyby w tego typu sprawach pożądane. W przykładowym przypadku Kuratorium Oświaty w Krakowie oznacza to, że instytucja ta nie dopatrzyła się w trakcie kontroli mechanizmu dyskryminacji w ewidentnie nierównym dostępie do ocen z biologii. W kontrolowanej szkole osoby o określonym światopoglądzie (ideologicznym zestawie radykalnych konserwatywnych przekonań w nurcie tzw. „pro life”, co w przypadku kontrolowanej szkoły oznaczało sprzeciw i potępienie m.in. procedury *in vitro* i dostępu do antykoncepcji) nagradzane są lepszymi ocenami z biologii. Trudno o bardziej jaskrawy i wypełniający wszelkie możliwe i stosowane definicje dyskryminacji przykład nierówności. Jesteśmy przekonani, że z podobnego założenia wychodziło MEN znosząc niedawno wliczanie oceny z katechezy do średniej z ocen (jest to dokładnie analogiczna sytuacja – wyższa średnia z ocen i lepszy dostęp do renomowanych szkół średnich dla osób uczęszczających na szkolną katechezę, szczególnie przy ograniczonym dostępie do lekcji etyki).

W korespondencji z fundacją w wymienionej sprawie KO w Krakowie *explicite* uznaje praktykę szkoły za niedyskryminacyjną, co łączy z całym szeregiem kuriozalnych argumentów i działań mających taką tezę udowodnić. Dwoje kontrolerów z Kuratorium Oświaty „dowodzi” w swoim piśmie, że szkoła nie dyskryminuje uczniów wystawiając oceny z biologii za udział w ideologicznym konkursie „pro life”, ponieważ w jednej z edycji konkursu wzięli udział również uczniowie nie zapisani na lekcje religii katolickiej (*sic!*). Nasze zdumienie budzi sposób, w jaki kontrolerzy kuratorium wespół z pracownikami szkoły zaangażowali się w taką linię obrony. Pomijając kwestię, czy stworzenie w tym celu listy osób niezapisanych na lekcje religii katolickiej i jednocześnie biorących udział w konkursie „pro life” (sprawdzenie, którzy uczniowie uczestniczyli w konkursie, a nie są zapisani na katechezę) jest zgodne konstytucyjnymi normami na temat wolności sumienia, zawartymi w art. 53 Konstytucji RP („Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania”), niepokoi kuriozalność użytych argumentów. Szkole nie zarzuca się wszak nierówności w dostępie do konkursu, tylko nierówność w dostępie do ocen z biologii, dla ustalenia charakteru zjawiska nie ma znaczenia, czy w konkursie wzięły wbrew swoim przekonaniom osoby zdesperowane dla poprawienia oceny z biologii, czy osoby budujące swoje przekonania w ramach innych niż katolicyzm związków wyznaniowych (choć ma to znaczenie w etycznej i

prawoczołowieczej ocenie organizacji konkursu i szerzej – działań szkoły). Uczniowie kontrolowanej szkoły nie będący zwolennikami ideologii „pro life” mają gorsze oceny z biologii lub/i gorszy dostęp do ocen z biologii, co zdaniem pracowników Kuratorium Oświaty nie jest dyskryminacją. Co więcej nowa Kurator Oświaty w Krakowie Gabriela Olszowska zaangażowała się osobiście w obronę kontrolowanej szkoły stosując argumentację, która również nie ma znaczenia z punktu widzenia formalnej oceny, czy dane zjawisko ma charakter nieprawidłowości, w tym dyskryminacji, czy nie. Kurator próbowała uciąć dyskusję na temat działań szkoły wskazując, że konkurs jest objęty patronatem MEN i KO, informacja ta okazała się fałszem, nie mniej kluczowe jest to, że objęcie jakimkolwiek patronatem nie gwarantuje, że sposób prowadzenia konkursu albo jego treści są prawidłowe, a dzieciom i młodzieży nie dzieje się krzywda.

Takie rozpatrzenie sprawy w opinii fundacji działa niszcząco na autorytet instytucji Kuratorium Oświaty, natomiast uczniów i rodziców zgłaszających swoją krzywdę pozostawia w dojmującym poczuciu, że nie mogą liczyć na instytucje państwa i pozostają wobec krzywdy czy niesprawiedliwości sami i bezbronni.

2. Problem rozpoznawania i reagowania na indoktrynację. Z naszych doświadczeń wynika również, że Kuratoria Oświaty mają problem w rozpoznawaniu indoktrynacji, nie są skłonne do zajmowania się kwestią indoktrynacji i ideologizacji przestrzeni szkolnych, jakby nie rozumiwały szkodliwości tego zjawiska i nie interweniują nawet w drastycznych przypadkach, jak fałszywe informacje i obraźliwe treści, które bywają elementami ideologicznej indoktrynacji. Tak jest również w przypadku prowadzonej przez KO w Krakowie kontroli, którą podajemy jako przykład w niniejszym uzasadnieniu, nawet skrajna ideologizacja młodzieży i próba przekonywania jej przez szkołę o rzekomym złu antykoncepcji i procedury in vitro, nawet posługiwanie się w tym celu fałszem, że procedura in vitro nie jest zgodna z polskim prawem (chodzi o treści wystawy eksponowanej w korytarzu szkolnym), nie spotkała się z reakcją kuratorium. Opisane powyżej działania szkoły są jaskrawym przykładem złamania prawa rodziców do wychowywania ich w zgodzie z własnym światopoglądzie, to również nie spotyka się ze zrozumieniem i odpowiednią reakcją kuratorium.

3. Problem niewystarczającego reagowania na łamanie i lekceważenie norm prawnych oraz arbitralnych odmów podjęcia interwencji. Z naszych doświadczeń wynika, że relatywnie łatwo uzyskać w Kuratoriach Oświaty interwencję w przypadku jednoznacznego złamania przepisu prawa oświatowego o dużej szczegółowości (choć to też nie jest niestety regułą). W przypadku łamania zapisów o szerszym charakterze lub wykraczających poza zakres Ustawy Prawo Oświatowe, jak preambuła do Ustawy Prawo Oświatowe, Ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania czy Konstytucja RP kuratoria niepokojąco często reagują bezradnością lub brakiem reakcji. Niestety często zdarza ze strony kuratoriów argumentacja w rodzaju „nie zgłaszano skarg”, więc nie stwierdzamy naruszeń praw, jakby rzekomy (zakładamy, że dyrektorzy szkół mogą nie ujawniać skarg rodziców, zwłaszcza ustnych) bądź prawdziwy brak skarg sprawiał, że prawo stanowiące oraz prawa rodziców i uczniów nie były łamane.

„Organizacja i przeprowadzenie konkursu szkolnego nie należy do kompetencji Małopolskiego Kuratora Oświaty” oraz „Małopolski kurator oświaty nie jest organem władnym rozstrzygnąć kwestie związane z ochroną dóbr osobistych” w reakcji na zgłoszenie obraźliwych treści w przestrzeni szkolnej i łamania praw uczniów, to w

naszej opinii arbitralna odmowa podjęcia interwencji leżącej w kompetencjach kuratorium. Organizacja pracy szkoły i treści dydaktyczne okazują się w tego typu przypadkach być poza kompetencjami kuratorów – w naszej ocenie dzieje się tak tylko wtedy kiedy Kuratorzy nie chcą podejmować wybranych tematów, szczególnie, kiedy pojawiają się kwestie związane z religią – nagle działalność szkół zostaje wyjęta z zakresu obowiązującego prawa. Kuratorium Oświaty w Warszawie delegatura w Radomiu w ostatnim czasie odmówiło podjęcia interwencji w przypadku zgłoszenia niezgodnego z prawem, w tym prawem oświatowym Programu Wychowawczo – Profilaktycznego, twierdząc, że nie może ingerować w kompetencje Rady Rodziców (sic!), pracownicy kuratorium w oficjalnym piśmie twierdzą, że Rada Rodziców może wpisać do dokumentu dowolne treści, szkoła publiczna te dowolne treści opublikować i stosować, a kuratorium oświaty będzie się temu wyłącznie przyglądać. W wyniku ponownych pism, nalegań i nacisków delegatura w Radomiu, podjęła interwencję, która naszym zdaniem nosi cechy pozorowania interwencji. Kurator Oświaty w Warszawie p. Wioletta Krzyżanowska przyznała nam w tej sprawie publicznie rację, jednak mimo naszych wielokrotnych prób, nie przeprowadziła interwencji dyscyplinującej delegaturę w Radomiu. Do dziś nie jesteśmy w stanie wymóc na KO w Warszawie wypełnienia przez tę instytucję jej ustawowych obowiązków. Delegatura w Radomiu odmówiła również interwencji w innej szkole, gdzie zgłaszaliśmy nieprawidłowości w organizacji rekolekcji, w tym łamanie praw nauczycieli, w odpowiedzi na nasze pismo kuratorium pisze, że nauczyciele nie zgłaszali skarg (nieważne, że my zgłaszamy w ich imieniu – nie zgłaszali, znaczy, że ich prawa nie są łamane), ignoruje również fakt, iż dyrektor szkoły w jednym z pism wprost potwierdza, że wydaje nauczycielom polecenie służbowe uczestnictwa w uroczystościach religijnych. Kuratorium odmawia pomocy i odsyła nas i reprezentowanych przez nas nauczycieli do sądów powszechnych. W kwestii delegowania nauczycieli na uroczystości religijne, a także w sprawie innych nieprawidłowości (jak brak wymaganego zwolnienia na rekolekcje przez rodziców) odmówiło pomocy również KO we Wrocławiu. Pani Kurator Ewa Skrzywanek nie odpowiada na zadanie przez nas pytania dotyczące organizacji rekolekcji, nie reaguje na sytuację, gdzie dyrektor, który nie zebrał zgód od rodziców twierdzi, że może zwolnić uczniów z lekcji i wyprowadzić ze szkoły do kościoła. Swoją odpowiedź na nasze pismo, w sprawie zwalniania uczniów na rekolekcje p. Kurator Skrzywanek konkluduje „nie wpłynęły również w tym zakresie żadne skargi”.

4. Problem zaangażowania i komunikacji z pokrzywdzonymi oraz występującymi w imię pokrzywdzonych. W komunikacji z Kuratoriami Oświaty dosyć często odnosimy wrażenie, że celem działań kuratoriów, w tym komunikacji jest jedynie zamknięcie lub załagodzenie sprawy, stwarza się pozory działań, odpowiedzi na pisma nie dotyczą meritum spraw, nie odpowiadają na zadane pytania etc. Jesteśmy przekonani, że taki stan rzeczy można zmienić systemowymi rozwiązaniami, z wielką korzyścią dla polskiej oświaty, jeśli zaistnieją ku temu odpowiednie warunki. W przypadku korespondencji z KO w Krakowie w sprawie omawianej wyżej interwencji oznacza to, że kuratorium przyjęło w komunikacji z nieznanymi przyczyn rolę adwokata szkoły, a jednocześnie nie odpowiada na nasze pytania, ignoruje zgłaszane problemy (podchodzi do zgłoszenia wybiórczo), wreszcie nie informuje podmiotu zgłaszającego nieprawidłowości, że wprowadziła w szkole zalecenia pokontrolne. Musieliśmy wysłać do Kuratorium trzecie z kolei pismo i zastosować procedurę dostępu do informacji

publicznej, żeby dowiedzieć się, że nasza interwencja przyniosła skutek (sic!), jest głęboko niezrozumiałe, że nie poinformowano nas o działaniach naprawczych i trudno to interpretować inaczej, niż jako próbę zniechęcenia nas do obywatelskiej aktywności. Być może przyczyną przemilczenia przez kuratorium wniosków pokontrolnych jest również ich jakość. Problem w tym kontekście dotyczy również kwestii komunikacji, w tym przypadku także między KO a kontrolowaną szkołą. Zalecenia wydają się wewnątrznie sprzeczne, kontrolerzy nie kwestionują treści i sposobu przeprowadzenia konkursu i towarzyszącej mu wystawy „pro life” ale jednocześnie zalecają przeprowadzenie natychmiast szkoleniowej rady pedagogicznej dotyczącej praw człowieka, praw ucznia. Dlaczego nauczyciele mają się szkolić, skoro szkolne konkursy i wystawy rzekomo nie są dyskryminujące i nie łamią praw ucznia? W jakim zakresie mają się szkolić w kwestii praw człowieka, skoro zalecenia tego nie formułują? Kontrolowana szkoła zapewne nie zna odpowiedzi na te pytania.

W sierpniu 2025 r. przesłaliśmy do MEN uwagi do „obywatelskiego projektu ustawy Prawo oświatowe” przedłożonego przez Stowarzyszenie Katechetów Świeckich, który jest próbą odwrócenia nieśmiałyłych zmian dokonanych na rzecz świeckości szkoły przez aktualny rząd. W reakcji na nowe przepisy wprowadzające jedną godzinę katechezy w tygodniu i uniemożliwiające wprowadzanie „okienek” dla uczniów nieuczęszczających na lekcje religii, środowiska klerykalne proponują całkowite zaprzeczenie świeckiego charakteru szkoły - 2 godziny obowiązkowej religii/etyki, krzyże w każdym pomieszczeniu, rekolekcje w szkole, i dopuszczenie modlitwy przed i po lekcjach. Założeniem projektodawców jest wprowadzenie obowiązkowych zajęć z religii (lub etyki), połączone z ograniczeniem możliwości złożenia rezygnacji z udziału w tych lekcjach w trakcie roku szkolnego. W opinii fundacji narusza to wolność sumienia i wyznania dzieci, młodzieży, a także rodziców i jest sprzeczne z treścią art. 25 ust. 2 i art. 53 ust. 1, 2 i 6 Konstytucji, art. 6 ust. 2 i art. 10 pkt 1 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, wprowadza bowiem ustawowy mechanizm rzeczywistego zmuszania do udziału w praktykach religijnych pod pozorem rzekomego pluralizmu w wyborze zajęć religii i etyki. Koliduje to także z gwarantowanym przez Konstytucję prawem rodziców do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania religijnego i moralnego zgodnego ze własnymi przekonaniem, przy uwzględnieniu stopnia dojrzałości dziecka, jego wolności sumienia i wyznania oraz przekonań, wymusza bowiem dokonanie wyboru jednego z dwóch przedmiotów, bez pozostawienia alternatywy w postaci braku zapisu na obydwa, jak dotychczas.

Ponadto projekt nie zakłada żadnych ograniczeń w zakresie prowadzenia lekcji etyki przez katechetów, co rodzi uzasadnione podejrzenie, iż w praktyce możemy mieć do czynienia z iluzorycznym wyborem między lekcjami religii i etyki, gdzie w przypadku obydwu przedmiotów uczniowie będą poddani obowiązkowej indoktrynacji religijnej w majestacie prawa. Osoba posiadająca misję kanoniczną od biskupa Kościoła Katolickiego jest zobowiązana do krzewienia religii katolickiej i przestrzegania dogmatów tej religii w procesie edukacyjnym, łatwo sobie wyobrazić, że w tych uwarunkowaniach „etyka” zamieni się w praktyce w „etykę katolicką”.

W obecnym stanie prawnym rodzice (lub samodzielnie uczeń pełnoletni) mają możliwość złożenia rezygnacji z udziału dziecka w lekcjach, jeśli np. doświadczają

nadużyć czy obserwują postawy indoktrynacyjne u nauczyciela, projektowana ustawa pozbawia ich tej możliwości. W taki sposób usuwa się z prawa oświatowego gwarancję niedyskryminacji i ochronę przed przejawami nietolerancji, a także pogłębia w praktyce możliwość indoktrynacji religijnej w szkołach.

Nauczycielem etyki nie powinna być osoba zobowiązana do przekazywania norm moralnych jednej religii[6]. W opinii fundacji należy również przyjąć zasadę, że nauczycielem etyki może być jedynie absolwent studiów filozoficznych lub absolwent podyplomowych studiów z filozofii lub etyki.

Należy zauważyć, iż wskazywana indoktrynacja religijna, która może zaistnieć na lekcjach etyki po wprowadzeniu opiniowanego projektu, będzie naruszać prawo do wolności wyznania i wychowania dziecka zgodnie z własnym światopoglądem i będzie jednocześnie budować atmosferę braku zaufania do władzy publicznej. Rodzice mają bowiem prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem (art. 53 ust. 3 Konstytucji). Warto także przypomnieć, iż na gruncie art. 53 ust. 4 Konstytucji jedynie dopuszcza się możliwość nauczania w szkole religii każdego kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej. Ewentualna realizacja tej możliwości powinna się odbywać z poszanowaniem zasady bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych.

Kolejnym zagrożeniem dla przestrzegania praw człowieka w Polsce jest przedłożona treść art. 42e opiniowanego projektu, gdzie proponuje się, by ocena z religii lub etyki umieszczana była na świadectwie ukończenia szkoły bezpośrednio po ocenie z zachowania (ust. 1), ocena z religii lub etyki wliczała się do średniej ocen (ust. 3) i była uwzględniana także przy promocji do kolejnej klasy (ust. 4). Fundacja wskazuje, iż powyższe stanowiłoby kolejny przejaw dyskryminacji osób niewierzących i jawne faworyzowanie tych uczniów, którzy uczęszczać będą na religię.

Dodatkowo zauważmy, że nauczanie religii odbywa się na podstawie programów opracowanych i zatwierdzonych jedynie przez władze kościołów lub innych związków wyznaniowych, co skutkuje kształtowaniem arbitralnych i pozbawionych kontroli państwowej kryteriów oceniania. Rozszerzanie wpływu tego oceniania poprzez wliczanie ocen z katechezy do średniej to zagrożenie dla świeckiego charakteru szkoły publicznej oraz faworyzacja uczniów, którzy zdecydują się wybrać zajęcia z religii. Powiązanie zaś oceny z religii z promocją do kolejnej klasy stanowi wręcz zaprzeczenie świeckiego, szanującego prawa i wolności charakteru szkoły publicznej i krok w kierunku państwowego szkolnictwa o charakterze wyznaniowym.

Wolność religijna rozumiana tak, jak w przepisach Konstytucji RP, nie implikuje, wbrew twierdzeniom autorów opiniowanego projektu, iż ocena z religii winna być wliczana do średniej ocen ucznia, nawet w przypadku, gdy religia jest nauczana w szkole publicznej. Jak wskazuje się słusznie w doktrynie: „zaświadczenie przyswojonych przez uczniów treści nauczania religijnego w szkołach, tudzież wiążące się z tym rygory winny przybierać inną postać niż wszystkich innych przedmiotów szkolnych”.

Postulowane rozwiązanie należy zatem ocenić jako przeczące wolności religijnej oraz sprzeczne z konstytucyjną zasadą bezstronności władz publicznych w sprawach

przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, ponieważ jego rzeczywistym celem jest jedynie wspieranie religii katolickiej.

Art. 42h projektu zakłada możliwość umieszczania w pomieszczeniach szkolnych krzyży, odmawianie modlitw, w tym także przed i po zajęciach. Odwołując się do wcześniej już przytaczanych przepisów i standardów bezstronności światopoglądowej organów władzy publicznej, trudno doszukiwać się konieczności ustawowego uregulowania powyżej kwestii w oparciu o **fragmentaryczne odwołanie się do Preambuły Konstytucji (pomijające zarazem jej istotny fragment, dotyczący osób niewierzących)** i względy historyczne. **W ocenie fundacji wprowadzenie tak daleko idących elementów konfesyjnych w szkołach skutkować będzie nierównością, kompleksową indoktrynacją religijną uczniów oraz będzie godzić w sferę wolności sumienia i wyznania rodziców oraz nauczycieli. Konfesyjny wystrój szkoły oraz wprowadzenie modlitwy do szkolnej rutyny należy również ocenić jako krok w kierunku państwowego szkolnictwa o charakterze wyznaniowym.**

Fundacja stoi na stanowisku, iż szkoła publiczna powinna pozostać neutralna, a umożliwienie praktykowania wyznawanej religii przez uczniów nie może w żadnym wypadku ingerować w wolność sumienia i wyznania innych osób, w tym również uczniów bezwyznaniowych. Proponowane brzmienie zapisów projektu budzi obawy z uwagi na ryzyko dopuszczania na jego gruncie inicjowania praktyk religijnych przez dowolne osoby, w dowolnym czasie. Fundacja dostrzega ryzyko zaistnienia konfliktów i praktycznych problemów związanych z przeciwstawianiem się organizowaniu praktyk religijnych z uwagi na ochronę wolności sumienia i wyznania. Wprowadzenie ww. zapisów nie byłoby zgodne w kwestii wolności sumienia z intencjami twórców Konstytucji RP i jest realnym zagrożeniem dla pokojowej koegzystencji osób o różnych światopoglądach w szkole publicznej.

Dodatkowo należy zauważyć, że dywagacje autorów projektu na temat wychowania do wartości są pozbawione jakichkolwiek podstaw, nie są poparte żadnymi badaniami, nie przywołana została żadna literatura fachowa, dotycząca procesu socjalizacji wtórnej dzieci i młodzieży. Twierdzenie projektodawcy, jakoby (cyt.): *„Zabieg ograniczania lekcji religii oraz niezastępowania jej etyką jest czynnikiem wspierającym wychowanie pokolenia nihilistów – osób nieuznających pewnych ani absolutnych, niewychodzących poza abstrakcję, wartości moralnych, w tym wartości chrześcijańskich i uniwersalnych wartości etycznych, ściśle powiązanych z godnością osoby ludzkiej i prawami człowieka”* jest nie tylko fałszywe i obraźliwe wobec osób bezwyznaniowych, jest także najlepszym przykładem na **fundamentalistyczne podejście do problematyki wolności sumienia i wyznania, przedstawiające „jedyną słuszną” absolutystyczną koncepcję pojmowania tejże wolności. Innymi słowy, pokazuje ono, że zamierzeniem projektodawcy jest instytucjonalizacja katolickiej indoktrynacji dzieci i młodzieży.**

Dywagacje projektodawcy w przedmiocie negatywnych konsekwencji ograniczania zajęć z religii pomijają także istotny aspekt sprawiedliwości społecznej i antydyskryminacyjny charakter aktualnych rozwiązań w tej kwestii. Wyłączenie katechezy ze średniej z ocen kończy z nieuzasadnioną faworyzacją katolickich uczniów i nierównością w dostępie do nagród szkolnych oraz w rekrutacji do szkół średnich i wyższych. Likwidacja „okienek” w planach lekcji (dzięki zmniejszeniu wymiaru lekcji religii do jednej godziny w tygodniu) znosi zaś zjawisko na wskroś dyskryminacyjne.

Według opublikowanych badań CBOS, zleconych w 2025 r. przez Katolicki Uniwersytet Lubelski 47,5 proc. uczniów w wieku 18-21 lat nie chodzi na lekcje religii, a tylko 37 proc. deklaruje się jako wierzący. Wobec znanych powszechnie trendów społecznych nie sposób rozumieć intencji autorów opiniowanego projektu inaczej niż jako próby siłowego przeciwstawienia się zmianom społecznym, wymuszenie na obywatelach aktywności i decyzji niezgodnych z ich przekonaniami oraz próby łamania wolności sumienia. Dokonywana jest zatem – na mocy przepisów projektu – **próba ograniczenia wolności sumienia obywateli, uczynienia ze szkoły publicznej narzędzia do utrzymania dominującej roli Kościoła Katolickiego**, mimo postępującego spadku liczby osób, deklarujących się jako do niego przynależnych oraz pomimo wyraźnego spadku liczby uczniów zapisanych na religię.

Ponadto, również w sierpniu 2025 r. przestaliśmy komentarz do planowanych zmian ministerstwa edukacji w ustawie o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw (UD222) związanych m.in. z wprowadzeniem nowego organu Rzecznika Praw Uczniowskich. Pisaliśmy tak:

Fundacja Wolność od Religii od 14 lat zajmuje się problemami osób bezwyznaniowych w polskim szkolnictwie. Cieszymy się, że w prawie oświatowym znajdują się zapisy chroniące potencjalnie osoby bezwyznaniowe, dużą grupę obywateli, którą reprezentujemy. Szczególnie doceniamy, że pojawił się zapis o prawie każdego ucznia do równego traktowania z innymi uczniami, a także wolność od przemocy i od dyskryminacji ze względu na brak wyznania oraz literalnie wolność sumienia.

Nasze obawy budzi art. 1 pkt 3 projektowanej ustawy, wprowadzający do Prawa Oświatowego rozdział 2a i art. 42a. ust. 2. pkt. 3) i pkt. 4). Treść projektowanego art. 42a ust. 2 pkt 3, stanowić będzie powtórzenie regulacji konstytucyjnych. W ocenie fundacji, jest to zabieg zupełnie zbędny z uwagi chociażby na powszechnie obowiązujący charakter Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Projektowana konstrukcja przepisów budzi wątpliwości również pod względem prawidłowości legislacyjnej.

Fundacja stoi na stanowisku, iż szkoła publiczna winna pozostać neutralna, a umożliwienie praktykowania wyznawanej religii przez uczniów nie może w żadnym wypadku ingerować w wolność sumienia i wyznania innych osób, w tym również uczniów bezwyznaniowych. Proponowane brzmienie zapisu budzi obawy z uwagi na ryzyko dopuszczania na jego gruncie zainicjowania praktyk religijnych (np. podczas lekcji czy na przerwie na korytarzu szkolnym) przez dowolne osoby, w dowolnym czasie. Fundacja dostrzega ryzyko zaistnienia praktycznych problemów związanych z przeciwstawianiem się organizowaniu praktyk religijnych z uwagi na ochronę wolności sumienia i wyznania. Nie byłaby to interpretacja zgodna z intencjami twórców Konstytucji RP i jest ona realnym zagrożeniem dla pokojowej koegzystencji osób o różnych światopoglądach w szkole publicznej.

W perspektywie wielu lat naszej pracy na rzecz uczniów, rodziców i nauczycieli bezwyznaniowych uznajemy, że większym problemem nie jest brak odpowiednich zapisów w ustawie – Prawo oświatowe, tylko brak przestrzegania i egzekucji już istniejącego prawa, problemem jest praktyka polskiego szkolnictwa publicznego i brak odpowiednich reakcji ze strony instytucji państwa, szczególnie brak odpowiedniej reakcji na łamanie praw uczniów przez kuratoria oświaty.

W naszej opinii potrzebne jest wykształcenie odpowiednich kompetencji pracowników szkół i kuratoriów oświaty, a także wprowadzenie instytucjonalnego monitoringu praw człowieka i wolności sumienia w szkołach publicznych oraz zagwarantowanie realnej egzekucji w przypadku łamania praw człowieka przez szkoły.

*Spodziewamy się, że kwestii tej nie rozwiąże samo dopisanie w art. 42a ust. 1. pkt. 18) treści o „prawie do składania skarg i wniosków we wszelkich sprawach związanych z działalnością szkoły”, choć rozumiemy, że ten zapis ma intencję zabezpieczenia uczniów i rodziców przed represjami związanymi z samym złożeniem skargi (a także umożliwienie im skargi, co jest istotne). **Przede wszystkim uważamy, że należy zapewnić rodzicom i uczniom rzetelne rozpatrywanie ich skarg, dziś w wielu przypadkach tak się nie dzieje, a kuratoria oświaty wcielają się w rolę adwokatów szkół pozostawiając uczniów i rodziców bezradnych i bezbronnych.***

Wśród wielu istotnych i bardzo potrzebnych zapisów opiniowanej propozycji brakuje naszym zdaniem jednej kwestii – neutralnej sfery symbolicznej szkoły, tj. wybór patrona, godła, hymnu, korytarze, sale szkolne oraz strony internetowe i media społeczne itp. wolne od propagandy religijnej i jakiegokolwiek innej. Aktualnie w wielu szkołach ma miejsce dominacja i przemoc symboliczna w rodzaju propagandowych gazetek na korytarzach szkolnych czy krzyży umieszczonych nad godłem państwa w salach lekcyjnych.

Szkoła publiczna powinna pozostawać neutralna światopoglądowo, a organizacja praktyk religijnych całkowicie poza jej gestią, szczególnie przy udziale władz szkolnych.

PRZYKŁADY INTERWENCJI W OBSZARZE EDUKACJI

Zgłaszane naruszenia dotyczyły głównie poniższych obszarów:

- obchodzenia ważnych rocznic czy innych wydarzeń ogólnoszkolnych z ujętą w agendzie mszą rzymskokatolicką, często wplecioną w sam środek wydarzeń (lekcje odwołane, uczniowie niekatolicycy “w przechowalni” na świetlicy lub w bibliotece, nauczyciele przymuszani do opieki nad uczniami w czasie wydarzeń religijnych),
- religii w środku zajęć, również pomimo wejścia w życie (od września 2025 r.) postanowień o konieczności umieszczania jej przed lub po zajęciach obowiązkowych (m.in. Zespół Szkół Ekonomicznych i Mundurowych w Chełmie, Zespół Szkół nr 2 im. Sybiraków w Nowym Sączu, Technikum nr 10 w Warszawie, Szkoła Podstawowa nr 10 w Gliwicach),
- sposobu organizacji rekolekcji (praktyki religijne na terenie szkół, odwoływanie lekcji i zastępowanie ich „opieką” nad uczniami w świetlicy lub bibliotece, zbieranie oświadczeń o nieuczestniczeniu w rekolekcjach, umieszczanie w profilach szkół indoktrynujących zaproszeń na rekolekcje lub nacechowanych religijne podsumowań tych wydarzeń).

Oto szczegółowy przebieg wybranych interwencji:

I. Labubu narzędziem diabła

W dniach 29 września 2025 r. oraz 15 października 2025 r. fundacja zwracała się z pismem do dyrekcji Szkoły Podstawowej nr 14 w Radomiu w związku z otrzymaną od

rodziców uczniów informacją o niedopuszczalnej indoktrynacji prowadzonej przez dyrekcję szkoły za pośrednictwem dziennika elektronicznego.

Pani Monika Czubak, wicedyrektor szkoły, skierowała poprzez dziennik elektroniczny *Librus* – do wszystkich rodziców i opiekunów prawnych, zarówno tych, którzy wyrazili życzenie uczestnictwa ich dzieci w katechezie, jak i do tych którzy nie składali tego rodzaju oświadczeń – informację dotyczącą lalki Labubu, jako narzędzia diabła. Link załączony do wiadomości – przestrzegającej przed używaniem lalek Labubu przez dzieci pochodził z portalu prowadzonego przez rzymskokatolickiego księdza, portalu silnie nacechowanego światopoglądowo i zawierającego odniesienia do propagowanej wiary w anioły i diabły.

Informacja przekazana rodzicom uczniów uczęszczającym do szkoły zawierała religijne przekonanie, że „lalka jest narzędziem diabła” (Cytaty z materiału: *„Dzieci obdarowane taką lalką zaczynają odczuwać dziwny ciężar w sercu, tracą chęć do modlitwy i stają się nerwowe”, „One wpisują się w szeroki kontekst działania złego, który zawsze próbuje wejść przez to, co lekceważymy. Każdy przedmiot, który nosi w sobie inspirację demoniczną lub okultystyczną, może stać się punktem zaczepienia dla złego ducha. Diabeł chętnie korzysta z mody, sztuki i popkultury, aby w niepozorny sposób przenikać do domów i serc”).*

W dniu 21 października 2025 r. otrzymaliśmy odpowiedź od dyrektora szkoły Pana J. Rychlickiego, który stwierdził, iż nie widzi nic złego w przekazywaniu tak silnie nacechowanych religijnie treści wszystkim rodzicom uczniów (sic!). Dyrektor twierdzi, iż „to że link pochodzi z portalu prowadzonego przez rzymskokatolickiego księdza, nie oznacza, że nie można takiej treści przekazać rodzicom uczniów”.

Wiadomość przekazana rodzicom przez dyrekcję nie była informacją neutralną i dotyczącą rzeczywistego bezpieczeństwa dzieci. Był to komunikat, w którym wyraźnie stwierdza się, że „posiadanie czy zabawa lalką Labubu **naraża dziecko na zniechęcenie do modlitwy i działań prowadzone przez szatana**”. Takie stanowiska głoszone są przez kościoły, w tym Kościół rzymskokatolicki i jego reprezentantów. Nie jest to stanowisko naukowe (a nawet w pewnym sensie jest antynaukowe, ponieważ zawiera treści niesprawdzone i niesprawdzalne w sensie naukowym), eksperckie i neutralne. Nie jest rolą dyrekcji szkoły publicznej rozstrzygnięcie o istnieniu „diabłów i aniołów”, jak również nie jest kompetencją dyrekcji szkoły publicznej zajmowanie stanowiska w sprawach teologicznych (zakładamy, że sprawa nie jest jednoznaczna dla samych katolików, ale nie jest to w gestii naszych zainteresowań i nie powinno być tematem podejmowanym przez władze instytucji publicznej).

Jednocześnie wyżej opisane zaangażowanie przez dyrekcję szkoły publicznej w rozstrzygnięcie sporów teologicznych i narzucanie tych rozstrzygnięć uczniom i rodzicom jest wykraczaniem poza uprawnienia, jest nieuzasadnione tj. stanowi złamanie zasady legalizmu, gdyż brak mu właściwych podstaw. Zgodnie z wyrażoną w art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą legalizmu, organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa, co jest jednoznacznie rozumiane jako nakaz ścisłej wykładni przepisów kompetencyjnych oraz stosowania zasady „**co nie jest im dozwolone, jest zakazane**„. (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 maja 2002 r., K 20/01).

Kwestią, na którą należy zwrócić uwagę pozostaje także utrudnianie dostępu do lekcji etyki. Dyrektor, w odpowiedzi na pismo fundacji, informuje, że lekcje etyki nie są w szkole organizowane, jednak jednocześnie szkoła przedkłada rodzicom do podpisania oświadczenia o woli organizowania katechezy.

W związku z tymi naruszeniami i obojętnością dyrekcji szkoły skierowaliśmy skargę do kuratorium. Wówczas, 14 listopada 2025 r. wpłynęło jeszcze jedno pismo od dyrekcji szkoły, w którym stwierdzono, iż „zostały wyciągnięte konsekwencje służbowe wynikające z artykułu 108 Kodeksu Pracy. Mając na uwadze nienaganną postawę i dotychczasowe wywiązywanie się z powierzanych zadań wynikających z zajmowanego stanowiska należy rokować, że w przyszłości nie wystąpią zachowania wykraczające poza kompetencje wicedyrektora szkoły dotyczące organizacji pracy”. A także: „doceniając słuszność uwagi Fundacji Wolność od Religii w sprawie dostępu do zajęć lekcji etyki podjęto decyzję o zebraniu pisemnych oświadczeń od rodziców „(...) podczas listopadowych zebrań.

W dniu 17 listopada 2025 r. Kuratorium Oświaty w Warszawie przesłało fundacji odpowiedź o treści podobnej do powyższej.

II. Msze szkolne

Szkoła podstawowa nr 6 w Kościerzynie obchodziła swoje 40-lecie rzymskokatolicką mszą zgodnie z poniższym harmonogramem:

Program uroczystości, kl. 1 – 3:

- 8.00 – 8.45 – zajęcia z wychowawcą w salach lekcyjnych
- 9.00 – dzieci wraz z opiekunami wychodzą na uroczystą mszę świętą do Kościoła pw. Świętej Trójcy w Kościerzynie
- 10.45 – powrót z kościoła, dzieci udają się na obiad a następnie do domu lub do świetlicy
- 12.00 uroczysta akademia dla trójki uczniów z każdej klasy (klasy 1-2) i pełne klasy 3 wraz wychowawcami.

Dyrekcja szkoły w pisemnym komunikacie do rodziców przekazała, iż „rodzice dzieci, którzy sobie nie życzą udziału dziecka w liturgii muszą poinformować wychowawcę do środy – 8 października 2025 r. o BRAKU ZGODY.”

W październiku 2025 r. fundacja korespondowała w tej sprawie z dyrekcją szkoły. Dyrekcja w swojej odpowiedzi z dnia 20 października 2025 r. stwierdza, że „Informacja o mszy została przekazana w formie ogłoszenia, a rodzice mogli wyrazić chęć udziału dziecka poprzez zgłoszenie wychowawcy. Szkoła nie wymagała pisemnych zgód ani oświadczeń o braku zgody”. I było to kłamstwo, gdyż w komunikacie przekazanym rodzicom przez dziennik elektroniczny widniała informacja: „**Jeśli Rodzice nie życzą sobie udziału dziecka w liturgii, zapewnimy opiekę świetlicową. Prosimy poinformować wychowawcę klasy do środy – 8 października 2025 r. o ewentualnym braku zgody na udział dziecka w liturgii. (...) Zwracamy się do Państwa z prośbą, aby do środy – 8**

października przekazać wychowawcy dziecka informację o potrzebie opieki świetlicowej tego dnia z podaniem orientacyjnej godziny odbioru dziecka”.

Ponadto zwracaliśmy uwagę dyrekcji szkoły, iż święto szkoły winno być uroczystością skierowaną do wszystkich uczennic i uczniów uczęszczających do szkoły, nie tylko do uczniów katolickich. Do tej publicznej placówki oświatowej uczęszczają uczniowie bezwyznaniowi i zostali przez dyrekcję szkoły wykluczeni z oficjalnych uroczystości. Msza jako wydarzenie o charakterze wyznaniowym powinna pozostawać poza regułami szkolnymi, co pozwoli na nieujawnianie wyznania przez osoby, które nie chcą brać udziału w takim wydarzeniu, jak również na zachowanie konstytucyjnych standardów niedyskryminacji i równego traktowania uczniów. Jest to również rażąco przykład braku poszanowania przez dyrektora szkoły prawa i reguł demokratycznych poprzez uprzywilejowanie jednego ze związków wyznaniowych i promowanie religii rzymskokatolickiej w szkole publicznej, wymuszania uczestnictwa w obrzędach religijnych oraz wykluczenia z uroczystości szkolnej uczniów należących do innych niż katolicy grup.

Dyrekcja w swojej odpowiedzi do fundacji używa argumentu, iż „*pomysł włączenia mszy w program obchodów wynikał z tradycji szkoły oraz propozycji przedstawicieli społeczności szkolnej (nauczycieli i rodziców), przy zachowaniu zasady dobrowolności udziału*”. Argument ten jest wyjątkowo bałamutny, gdyż jeszcze nie tak dawno tradycją polską było bicie dzieci, a dziś jest to prawnie zabronione. **Nie można krzywdy dzieci, ani łamania prawa stanowionego oraz praw uczniów, rodziców i nauczycieli usprawiedliwiać tradycją.**

Dyrektor usprawiedliwiał również swoje działanie argumentem, że **żaden rodzic nie zgłosił dyrekcji szkoły sprzeciwu wobec takiej organizacji wyjścia szkolnego na mszę rzymskokatolicką.** Powyższy argument jest również bałamutny, istnienie bądź nieistnienie skarg od rodziców nie rozstrzyga meritum sprawy, same zaś skargi można próbować ukrywać. Rodzice mogą obawiać się składania imiennych skarg wobec dyrekcji szkoły nie mniej niż nauczyciele. Brak tego rodzaju skarg nigdy nie powinien być usprawiedliwieniem dla indoktrynacji, wykluczenia i dyskryminacji osób o innym niż katolicki światopoglądzie mających miejsce w edukacji publicznej.

W konsekwencji po otrzymaniu odpowiedzi dyrekcji zwróciliśmy się ze skargą do kuratorium oświaty. W dniu 6 listopada 2025 r. wpłynęła odpowiedź z Kuratorium Oświaty w Gdańsku, Delegatura w Kościerzynie. Dyrektor Delegatury w Kościerzynie, Pani Joanna Sawczyn nie odnosi się do kłamstwa dyrektora szkoły, który twierdzi, że nikt nie wymagał od rodziców zgłoszeń o braku udziału w mszy. Ponadto Kuratorium informowało, że to dyrektor szkoły wraz z Radą Rodziców decyduje o porządku obchodów święta szkoły w tym również względzie czy rzymskokatolicka msza będzie częścią uroczystości (sic!) i wszystko odbyło się zgodnie z prawem i ludzką przyzwoitością. Odpowiedź Dyrektor Delegatury w Kościerzynie, Pani Joanny Sawczyn, na nasze pismo rozpoczynała się od ataku na fundację (sygnalistę), która w imieniu rodziców prosi kuratorium o pomoc. Pani dyrektor sugerowała, że informacje, którymi się posługujemy nie pochodzą od rodziców z ww. szkoły (więc może nawet nie występujemy w ich imieniu), mimo iż jako załącznik w naszej korespondencji ze szkołą pojawił się jako dowód w sprawie, cytat z komunikatu szkoła – rodzice, który od nich otrzymaliśmy. Jest to trudne do wytłumaczenia zachowanie, które naszym

zdaniem można zrozumieć jedynie chęcią obrony dyrekcji szkoły za wszelką cenę, jako jedyną motywacją działań kuratorium.

Jesteśmy przekonani, że nawet, gdyby nasze informacje pochodziły z pośredniego źródła, niewypełnione obowiązki kuratorium pozostają te same. Jednocześnie chcemy podkreślić, że nasza fundacja podejmuje w szkołach interwencje wyłącznie w przypadku zgłoszenia przez rodziców/uczniów/nauczycieli danej szkoły i w porozumieniu z nimi. To uczniów i rodziców w pierwszej kolejności dotyka rozczarowanie z powodu braku obrony ich podstawowych praw przez instytucje do tego powołaną i to oni będą najbardziej oczekiwać na właściwą reakcję władz. Ponadto kuratorium nie przeprowadziło w szkole kontroli, a jedynie zadowolilo się informacjami od dyrekcji i nie zweryfikowało tych informacji, ani zareagowało na to, że są one przynajmniej częściowo sprzeczne z informacjami od rodziców/fundacji tj. co najmniej nie odniosło się do kłamstwa dyrektora szkoły, który twierdził w piśmie do fundacji, że nikt nie wymagał od rodziców zgłoszeń o braku udziału w mszy.

Szkole nie wydano żadnych zaleceń. Kuratorium Pomorskiego w osobie dyrektora Sawczyn nie niepokoił fakt, że w SP nr 6 nie ma lekcji etyki, uroczystości szkolne są utożsamiane z religijnymi, wpisywane w ramowy plan nauczania (a społeczność szkolna jest o tym informowana w sposób obcesowy, arogancki), dyrekcja szkoły publicznej organizuje wydarzenia religijne, co jest złamaniem zasady neutralności władz i zasady legalizmu. Kuratorium nie zareagowało także na fakt, iż szkoła nie powinna zobowiązywać rodziców do ujawniania swoich przekonań religijnych i wyznania poprzez wymaganie od nich przedstawiania **oświadczeń negatywnych**. Uznanie tego działania za nieprawidłowość potwierdzano wielokrotnie w historii naszej korespondencji z instytucjami publicznymi, m.in. Rzecznikiem Praw Obywatelskich i Ministerstwem Edukacji Narodowej, miało to być też przedmiotem informacji dla kuratoriów oświaty.

W związku z przysłanym stanowiskiem Kuratorium Oświaty fundacja zwróciła się ze skargą na działania Kuratora do Wojewody Pomorskiego, Rzecznika Praw Obywatelskich i Ministra Edukacji.

Sprawę potraktowaliśmy jako niezwykle ważną dlatego, iż w naszej ocenie szkoła dopuściła się wielu nieprawidłowości, z których każda powinna się spotkać z reakcją instytucji o obowiązkach i uprawnieniach kontrolnych, mimo to kuratorium oświaty w ramach podjętej kontroli stanęło jednoznacznie po stronie szkoły. W naszej ocenie jest to kwestia fundamentów państwowości, praworządności i demokracji. **Prosiliśmy o zobligowanie Pomorskiego Kuratorium Oświaty do ponownego rozpatrzenia wyżej opisanej sprawy, a także do zobowiązania kuratorium do reagowania na przypadki łamania przez szkoły publiczne prawa stanowionego oraz praw rodziców, uczniów i nauczycieli.** Zwracaliśmy uwagę, iż pozostawienie tej sprawy bez adekwatnej reakcji oznacza, że uczniowie i rodzice ww. szkoły, którzy zwrócili się do nas o pomoc, pozostaną ze swoimi problemami bezbronni, bez jakiegokolwiek wsparcia ze strony instytucji państwowych.

W dniu 9 grudnia 2025 r. wpłynęła odpowiedź Wojewody Pomorskiego na skargę fundacji. Wojewoda informuje, że kuratorium odbyło „spotkanie wyjaśniające z dyrektorem”, ponadto dyrektor wyjaśnił, że **msza była częścią oficjalnych uroczystości za zgodą organu prowadzącego i skarga fundacji jest bezzasadna.**

Rzecznik Praw Obywatelskich pisząc do kuratorium z prośbą o wyjaśnienia, pytał: „czy w ocenie Pana Kuratora przyjęty w szkole sposób organizacji uroczystości, który przewidywał udział społeczności szkolnej we wpisanej w plan uroczystości szkolnych mszy świętej z jednoczesnym dopuszczeniem wyrażenia przez rodzica sprzeciwu względem udziału dziecka w liturgii jest dopuszczalny, mając na uwadze konstytucyjnie chronione prawo do nieujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania. Będę także wdzięczna za wskazanie, czy w ocenie Pana kuratora taki sposób organizacji uroczystości nie rodzi wątpliwości w kontekście poszanowania praw nauczycieli, którzy mogą czuć się zmuszeni do uczestniczenia w praktykach religijnych np. z uwagi na podległość służbową.” W dniu 30 stycznia 2026 r. otrzymaliśmy odpowiedź z Biura RPO: „Z materiałów udostępnionych przez szkołę wynikało, iż nauczyciele już na etapie przygotowywania uroczystości jubileuszu 40-lecia szkoły byli powiadamiani o planowanym przebiegu uroczystości i mogli zgłaszać swoje uwagi i zastrzeżenia zarówno do dyrekcji, jak i do powołanego na tę okoliczność zespołu. Podkreślono, iż Szkoła Podstawowa nr 6 w Kościerzynie funkcjonuje w społeczności silnie przywiązanej do tradycji i praktyk religijnych większości rodziców.

Uprzejmie informuję, że Rzecznik Praw Obywatelskich uznaje, że z uwagi na etap sprawy, tj. zakończenie szkolnych uroczystości w Szkole Podstawowej nr 6 w Kościerzynie, stosownym działaniem było zwrócenie szczególnej uwagi Pomorskiego Kuratora Oświaty na zgłoszony problem. Rzecznik nie stwierdził dostatecznych podstaw do kierowania kolejnych pism do organów (np. do dyrektora szkoły), w których mógłby przedstawić konkretne rekomendacje. RPO stoi na stanowisku, że społecznościom szkolnym powinien przysługiwać pewien zakres swobody w organizowaniu swoich aktywności, współpracy z różnymi podmiotami i kształtowaniu swojego otoczenia.

III. Msze szkolne

Szkoła Podstawowa nr 387 w Warszawie zaplanowała na dzień 5 września 2025 r. (piątek), **w miejsce zajęć dydaktycznych**, wyjście do kościoła na mszę rzymskokatolicką dla uczniów klas III – VIII. Uczniowie mieli przebywać w kościele pod opieką nauczycieli, którzy w tym czasie mieli planowe lekcje z daną klasą. Fundacja podjęła interwencję, zwracaliśmy uwagę, że wyjścia na wydarzenia religijne związane z uczęszczaniem na zajęcia z religii określonego wyznania, powinny być organizowane przez katechetów, tym bardziej że w szkole 60,6% uczniów uczęszcza na religię (w klasach młodszych 76,3% oraz w klasach starszych 49,3%). Nie ma żadnego uzasadnienia dla przerywania lekcji po to, by zorganizować wydarzenie dla osób związanych z jednym wyznaniem i jednocześnie stawiania niekatolickiej części szkolnej społeczności w niekomfortowej sytuacji oraz łamania konstytucyjnych praw obywateli. Organizacja praktyk religijnych to wewnętrzna sprawa związków wyznaniowych, a angażowanie nauczycieli – niezależnie od ich światopoglądu – do opieki nad uczniami biorącymi udział w mszy rzymskokatolickiej – wykracza poza ustawowe gwarancje bezstronności władzy publicznej i poza obowiązek organizacji lekcji religii, narusza zasadę legalizmu oraz podstawowe prawa obywatelskie jak prawo do nieujawniania światopoglądu. Wydarzenie, jak opisane powyżej, może zorganizować parafia w godzinach popołudniowych, będzie ono wtedy wolne od znamion segregacji, bezkonfliktowe i zgodne z prawem.

Po naszej interwencji msza została przełożona na czas po zajęciach dydaktycznych.

IV. Msze szkolne

Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 15 w Wałbrzychu przekazała nauczycielom komunikat, iż na dzień 26 czerwca 2025 r. godz. 10.50 (w miejsce zajęć dydaktycznych) odbędzie się „**msza święta podsumowująca rok szkolny**”. Wyjście uczniów do kościoła rzymskokatolickiego odbędzie się „**pod opieką nauczycieli, którzy w tym czasie mają zaplanowane lekcje z daną klasą.**”. Nie zaproponowano żadnej alternatywy ani nauczycielom, ani uczniom, którzy nie życzą sobie uczestnictwa w obrzędach religijnych. W takiej sytuacji nauczyciele, chcąc odmówić muszą zgłosić jawny sprzeciw. Dyrektor nie wie, który z nauczycieli jest lub nie jest katolikiem, ale zleca wszystkim wyjście do kościoła na mszę w ramach obowiązków służbowych. Podjęliśmy interwencję zwracając uwagę dyrekcji szkoły na niewłaściwy sposób organizowania pracy szkoły i dyskryminację nauczycieli, w konsekwencji w dniu 9 lipca 2025 r. fundacja otrzymała odpowiedź dyrektora szkoły, który poinformował, że szkoła odwołała swój udział w mszy.

V. Msze szkolne

Szkoła podstawowa nr 12 w Płocku na dzień 28 lutego 2025 r. w miejsce zajęć dydaktycznych zaplanowała wyjście do kościoła na mszę rzymskokatolicką z okazji upamiętnienia **Żołnierzy Wyklętych**. Wyjście ze szkoły nastąpiło o godz. 10.50 zaś powrót o godz. 12.15. Uczniowie przebywali w kościele pod opieką wychowawców/nauczycieli. Wydarzenie zostało opisane w dzienniku elektronicznym jako – **Uroczystości upamiętniające Żołnierzy Wyklętych**. Jak twierdziła Pani Dyrektor szkoły w odpowiedzi do fundacji „Wyjście grupowe odbyło się w ramach wychowania fizycznego. Spotkanie związane było również z okolicznościowym biegiem ulicami miasta”. Na pytanie fundacji: *Kto był inicjatorem zastąpienia zajęć dydaktycznych mszą w kościele? Kiedy dyrekcja szkoły podjęła decyzję o udziale w mszy?*, dyrekcja udzieliła następującej odpowiedzi „Głównym wydarzeniem związanym z upamiętnieniem Żołnierzy Wyklętych był bieg ulicami miasta. Krótka msza była jednym z elementów uroczystości. Decyzja została podjęta kilka przed ich terminem.”. W bieżącym roku szkolnym na zajęcia religii rzymskokatolickiej uczęszcza 428 uczniów, co stanowi 78% wszystkich uczniów w szkole.

VI. Oceny za udział w mszy

W roku 2025 rozstrzygnięta została nasza interwencja z końca 2024 r. w sprawie wystawiania ocen cząstkowych z zachowania uczniów z powodu ich uczestnictwa w mszach rzymskokatolickich w intencji rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego. W związku z praktyką wpisywania przez wychowawców ocen cząstkowych z zachowania za uczestnictwo w mszy rzymskokatolickiej (również weryfikowania obecności w kościele), stanowczo podkreślaliśmy, że uczniowie niebędący katolikami, chcąc

pozostać w zgodzie ze swoim światopoglądem mają nierówny i gorszy dostęp do ocen z zachowania.

Dnia 31 grudnia 2024 r. fundacja wysłała pisma do Małopolskiego Kuratorium Oświaty oraz Urzędu Miasta i Gminy w Wieliczce. Wnieśliśmy o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w sprawie i podjęcie odpowiednich środków nadzorczych.

Podczas kontroli **stwierdzono, że zarzuty dotyczące oceniania zachowania uczniów za udział w mszach świętych rozpoczynających i kończących rok szkolny.** Dyrektor podczas kontroli argumentowała, że udział w mszach świętych jest elementem tradycji Szkoły. Jednakże w Statucie Szkoły nie ma zapisów dotyczących takich tradycji, a udział w praktykach religijnych nie stanowi statutowego kryterium oceniania zachowania uczniów.

Wizytatorzy stwierdzili **nieprawidłowości w bieżącym ocenianiu zachowania uczniów uwzględniającym ich udział w praktykach religijnych, traktowane jako zaangażowanie w życie szkoły i klasy, jest niewłaściwe. Uczestnictwo w praktykach religijnych nie może być traktowane jako respektowanie zasad lub wypełnianie obowiązków ucznia.**

W dniu 20 stycznia 2025 r. wpłynęła odpowiedź od Burmistrza Miasta i Gminy Wieliczka, informująca, iż w wyniku działań podjętych przez dyrektora zostały zmienione zasady oceniania zachowania uczniów poprzez niestosowanie kryterium uczestnictwa w praktykach religijnych.

W dniu 29 stycznia 2025 r. wpłynęło pismo z Małopolskiego Kuratorium Oświaty zamykające – z sukcesem – naszą interwencję. Kuratorium złożyło obszerne wyjaśnienia oraz stanowisko, w którym stanowczo stwierdza, iż oceny zachowania nie mogą obejmować oceny udziału w praktykach religijnych. Postawa Dyrektora Szkoły i zmianę wyjaśnień w zależności od tego komu udziela odpowiedzi, tj. jednak mijanie się prawdą, pozostawiamy z nadzieją, że wyciągnięto z naszej interwencji solidną lekcję i kolejne interwencje w tej placówce nie będą potrzebne.

VII. Rekolekcje w szkołach

Rekolekcje w Szkole Podstawowej im. M. Konopnickiej w Dziekanowie Leśnym w Łomiankach zostały zorganizowane przez Kościół rzymskokatolicki na terenie szkoły publicznej w dniach 31.03.25 – 01.04.25 (02.04.2025 wyjście do kościoła parafialnego). Rodzice w większości nie otrzymali od wychowawców informacji o sposobie organizacji rekolekcji ustalonym przez dyrektora z proboszczem a jeśli otrzymali to dopiero w dniu ich rozpoczęcia 31.03.2025 r. Nikt nie prosił rodziców o złożenie oświadczeń, że życzą sobie, **aby dziecko zostało zabrane przez nauczycieli do sali gimnastycznej w celu odbycia praktyk religijnych, nikt nie zbierał tzw. zwolnień dziecka z zajęć szkolnych w celu umożliwienia uczestnictwa w rekolekcjach. Dzieci zostały wyprowadzone przez nauczycieli do sali gimnastycznej na podstawie decyzji dyrektora, a nie indywidualnych zgód rodziców** (Rada Rodziców nie może decydować o udziale w rekolekcjach poszczególnych uczniów; Konstytucja RP Art. 48 ust. 1 Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i

wyznania oraz jego przekonania). Uczniowie, niebiorący udziału w rekolekcjach musieli w tym czasie przebywać na zajęciach opiekuńczych (lekcje odwołane). Zwróciliśmy się z pytaniami do dyrekcji szkoły i prośbą o szczegółowe wyjaśnienia. W dniu 15 kwietnia 2025 r. wpłynęła odpowiedź dyrekcji szkoły. Dyrektor szkoły informował, że „żaden uczeń nie został zwolniony na rekolekcje przez rodziców, co przecież samo przez się oznacza, że dyrektor nie miał prawa udzielić zwolnienia z lekcji tym uczniom.

W związku z treścią przesłanej odpowiedzi w dniu 18 kwietnia 2025 r. fundacja skierowała skargę do Kuratorium Oświaty w Warszawie. Zwracaliśmy uwagę kuratora, iż w poniedziałek i wtorek wszyscy uczniowie zapisani na lekcje religii katolickiej zostali zabrani przez nauczycieli do sali gimnastycznej w celu odbycia praktyk religijnych. Szkoła przed wydarzeniem nie spełniła obowiązku zebrania od rodziców zwolnień dzieci z zajęć szkolnych. Dzieci zostały wyprowadzone przez nauczycieli do sali gimnastycznej na podstawie decyzji dyrektora, który uznaje, że **zapisanie dziecka na zajęcia religii jest deklaracją wiary i jednoczesną zgodą na jego uczestnictwo we wszelkich praktykach religijnych w przyszłości.** Możliwe, że na tej samej zasadzie uczniowie zabierani są na msze z okazji rozpoczęcia lub zakończenia roku szkolnego, prosiliśmy o dołączenie tego wątku do kontroli. Ponadto wychowawcy „zniknęli” ze szkoły na czas mszy rekolekcyjnej (co również rodzi poważne pytania w kwestii praw człowieka). W opinii fundacji i rodziców uczniów niezapisanych na religię sytuacja nosi cechy segregacji i dyskryminacji wobec uczniów, którzy nie uczestniczyli w uroczystości religijnej.

W dniu 19 maja 2025 r. wpłynęła odpowiedź z Kuratorium Oświaty w Warszawie. Kuratorium informowało fundację, iż przepisy prawa nie określają, w jakim czasie rodzice uczniów powinni być poinformowani o sposobie organizacji rekolekcji, jednak dyrektor powinien zawiadomić rodziców skutecznie, zaraz po ustaleniu sposobu organizacji rekolekcji. Zwrócono Dyrektorowi uwagę na konieczność wypracowania skutecznych działań w tym zakresie. **Przepisy prawa wprost nie nakładają na dyrektora szkoły obowiązku żądania od rodzica pisemnego oświadczenia o wyrażeniu zgody na uczestnictwo jego dziecka w rekolekcjach, a tym samym zwolnienia z zajęć edukacyjnych, które powinny być wtedy organizowane.** Zgodnie z §1 ust. 2 ww. rozporządzenia szkoła ma obowiązek odebrania od rodziców pisemnego oświadczenia dotyczącego życzenia organizacji lekcji religii w szkole. Udział uczniów uczęszczających na zajęcia z religii katolickiej w organizowanych rekolekcjach, jest coroczną praktyką znaną rodzicom. Natomiast w czasie rekolekcji szkoła nie jest zwolniona z realizowania funkcji opiekuńczej i wychowawczej. **Zajęcia opiekuńcze – łącznie na 3 godzinach zostały zorganizowane dla uczniów nieuczestniczących w rekolekcjach.**

W związku z powyższym dyrektorowi Szkoły Podstawowej w Dziekanowie Leśnym wskazano na potrzebę szczegółowego konsultowania organizacji rekolekcji z rodzicami uczniów, aby każdy rodzic i każdy uczeń był przekonany, że jego prawa są przestrzegane oraz wypracowania skutecznych sposobów informowania rodziców o terminach rekolekcji.

VIII. Rekolekcje w szkołach

Podobną odpowiedź Kuratorium w Warszawie otrzymaliśmy również w sprawie szkoły podstawowej w Umiastowie, w której to rekolekcje wielkopostne zostały zorganizowane przez Kościół rzymskokatolicki na terenie szkoły publicznej w dniach 31.03.25 – 02.04.25 (02.04.2025 msza odbyła się w sali gimnastycznej). Zarówno Wioletta Krzyżanowska, Mazowiecki Kurator Oświaty jak i dyrektor szkoły uważają, że ten sposób organizacji rekolekcji jest zgodny z obowiązującym prawem.

Niejako podsumowując dwuletni okres naszego intensywnego interwencjonizmu w sprawie sposobu organizacji rekolekcji w polskich szkołach, w lutym 2026 r. wystosowaliśmy apel do wszystkich rodziców, nauczycieli i uczniów z prośbą w wsparcie naszych działań i nacisk oddolnych wobec ministra edukacji, poprzez wysyłanie pism (wzór opublikowaliśmy pod apelem na stronie www). Prosimy o pisanie w tej sprawie do Ministry Edukacji oraz Rzecznika Praw Obywatelskich, prosimy także, żebyście kontaktowali się lokalnie z kuratoriami oświaty oraz z biurami poselskimi waszych reprezentantów. Wykorzystajmy każdą okazję i każdą drogę komunikacji (e-mail, telefon, poczta tradycyjna), możecie skorzystać z wzorów pism, które zamieszczamy **poniżej**. Decydenci muszą odczuć, że nie ma zgody społeczeństwa na okazjonalne zawieszanie podstawowych reguł w szkolnych społecznościach, brak szacunku dla osób bezwyznaniowych i mniejszości wyznaniowych czy wreszcie dezorganizację pracy szkół. Rekolekcje nie muszą być organizowane w miejsce lekcji, mogą i powinny być prowadzone bez wymuszeń, indoktrynacji, dyskryminacji i zaburzania pracy szkoły.

W 2024 i 2025 roku zostaliśmy zasypani wiadomościami od rodziców w sprawie sposobu organizacji rekolekcji w publicznych szkołach i przedszkolach w Polsce. Staraliśmy się podejmować interwencję w przypadku większości zgłoszeń, gdyż jak się okazało wzrost świadomości prawnej rodziców nie idzie w parze z przestrzeganiem prawa przez szkoły. **Z pewnością brakuje w tym wszystkim jasnego stanowiska ministerstwa edukacji** (stanowisko ministrów edukacji z czasów rządu PiS – Zalewska, Czarnek – było wielkim ukłonem w stronę Kościoła). Przyglądamy się temu milczeniu ministrowi B. Nowackiej mimo wszystko z nadzieją. Z nadzieją na realną zmianę i **uporządkowanie bałaganu interpretacyjnego w kwestii rekolekcji organizowanych przez Kościół katolicki w polskich szkołach**. Z nieznanym nam przyczyn, MEN uznaje, że przez kilka dni w roku prawo w szkołach obowiązuje inaczej a władzę w nich sprawuje wtedy proboszcz, nie dyrektor szkoły. **Podobnie, jeśli dyrektor szkoły łamie prawo i nie szanuje praw uczniów i rodziców w czasie rekolekcji, może liczyć na pełne zrozumienie i wsparcie ze strony części kuratoriów oświaty i samego MEN.**

Dla pełnego obrazu problemów generowanych przez wpisanie w rozporządzeniu na temat szkolnych lekcji religii specjalnych regulacji dotyczących rekolekcji (a także zmodyfikowanie tych regulacji na niekorzyść osób bezwyznaniowych i następnie utrzymanie go przez kolejnych ministrów wraz z B. Nowacką) oraz publicznej dyskusji na ten temat, w tym wzajemnie sprzecznych deklaracji decydentów, przedstawiamy poniżej wykaz historycznych i aktualnych stanowisk instytucji sprawujących władzę i nadzór w szkolnictwie publicznym oraz stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich i Fundacji Wolność od Religii.

Ministra Edukacji Narodowej Anna Zalewska zmieniła zasady organizowania rekolekcji w szkołach publicznych we wrześniu 2017 roku (rozporządzenie zmieniające z dnia 7

czerwca 2017 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. poz. 1147) weszło w życie z dniem 1 września 2017 r.).

Treść § 10 ust. 1 rozporządzenia przed zmianą brzmiała : „Uczniowie uczęszczający na naukę religii uzyskują trzy kolejne dni zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia rekolekcji wielkopostnych, jeżeli religia lub wyznanie, do którego należą, nakłada na swoich członków tego rodzaju obowiązek. **Pieczę nad uczniami w tym czasie zapewniają katecheci.**”

Po zmianach ministry Zalewskiej: „Uczniowie uczęszczający na naukę religii mają prawo do zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia trzydniowych rekolekcji wielkopostnych, jeżeli rekolekcje te stanowią praktykę danego kościoła lub innego związku wyznaniowego. W czasie trwania rekolekcji szkoła nie jest zwolniona z realizowania funkcji opiekuńczej i wychowawczej.”. **Zniknął zapis: Pieczę nad uczniami w tym czasie zapewniają katecheci.**

Jeszcze w 2016 r. ministerstwo informowało na swojej stronie www: „**Opiekę nad uczniami w czasie rekolekcji zapewniają nauczyciele religii.** Dyrektor szkoły – jeśli wymagają tego względy bezpieczeństwa uczniów – może zwrócić się jednak do pozostałych nauczycieli z prośbą o pomoc w zapewnieniu uczniom opieki w czasie ich przemieszczania się do miejsca odbywania się rekolekcji i w drodze powrotnej do szkoły. **W tym przypadku dyrektor powinien jednak respektować prawo nauczycieli do wolności sumienia i wyznania.**”

Przed zmianą Zalewskiej dyrektorzy szkół zaprowadzali uczniów wyłącznie na rekolekcje wielkopostne, jednak wprowadzono zapis, że szkoła może zwalniać uczniów w celu odbycia również innych rekolekcji.

„1. Uczniowie uczęszczający na naukę religii mają prawo do zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia trzydniowych rekolekcji wielkopostnych, jeżeli rekolekcje te stanowią praktykę danego kościoła lub innego związku wyznaniowego. W czasie trwania rekolekcji szkoła nie jest zwolniona z realizowania funkcji opiekuńczej i wychowawczej.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do rekolekcji organizowanych w innym terminie.”

Istotne w sprawie rekolekcji jest, wbrew temu co w ubiegłym roku twierdzili niektórzy kuratorzy oświaty w odpowiedzi na pisma fundacji, że UCZNIOWIE NIEUCZESTNICZĄCY W REKOLEKCJACH MAJĄ OBOWIĄZEK PRZEBYWANIA NA ZAJĘCIACH SZKOLNYCH. Powyższe stanowisko ministerstwo prezentowało w piśmie skierowanym do fundacji z dnia 27 czerwca 2017 r., wskazując, że uczniowie nieuczestniczący w rekolekcjach „są zobowiązani do udziału w zajęciach szkolnych odbywających się w godzinach ustalonego stałego planu zajęć i mają odnotowywany fakt obecności na tych zajęciach. **Nieuprawnione jest więc informowanie rodziców, że w czasie rekolekcji nie ma zajęć – z wyjątkiem sytuacji gdy wszyscy uczniowie szkoły uczęszczają na religię”.**

Niestety ministerstwo edukacji pozostaje głuche na nasze informacje, wciąż powtarza zgraną formułę „nie mamy żadnych zgłoszeń o nieprawidłowościach” i pozwala kuratorom tworzyć praktyki i prawo, które ma się zupełnie nijak do wolności obywateli i atmosfery świeckości w państwie czy nawet odrębności instytucji Kościoła od państwa.

PRZYKŁADY TEGO RODZAJU „PRAWA I PRAKTYK” Z KTÓRYMI STYKAMY SIĘ NA CO DZIEŃ:

MARZEC 2024 – INTERWENCJA FUNDACJI, STANOWISKO DYREKTOR SZKOŁY W KRAKOWIE

Dyrektor w swoim piśmie potwierdza, że wszyscy obecni w szkole uczniowie zapisani na religię (402 uczniów, 89%) zostali zaprowadzeni na rekolekcje, gdyż rodzice nie zaznaczyli w oświadczeniu o wyrażeniu życzenia organizacji lekcji religii dla ich dziecka, że nie dotyczy to udziału w rekolekcjach. Nauczyciele odprowadzali dzieci z/do kościoła. Pani Dyrektor uważa, że *„wszystko jest okazją, aby nieliczni niezadowoleni rodzice zmuszali nas do spędzania czasu nad odpowiadaniem na tego typu pisma niejednokrotnie zapominając, że szkoła jest jednostką działającą na podstawie i w granicach prawa. Ministerialne rozporządzenie, dając obecnie wszystkim zainteresowanym zbyt dużą swobodę do interpretacji przepisów, powinno być jak najszybciej doprecyzowane. Mam nadzieję, że nowe władze sformułują jasne wytyczne, co do organizacji pracy szkoły i zapewnienia opieki nad dziećmi.”*

Link do korespondencji: <https://wolnoscodreligii.pl/uczniowie-zapisani-na-religie-zaprowadzeni-przez-nauczycieli-do-kosciola-bez-zgody-rodzicow-interwencja-fundacji-w-sp-nr-134-w-krakowie/>

MAJ 2024 – KURATORIUM OŚWIATY W WARSZAWIE/DELEGATURA W RADOMIU

Ad 3., 4.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. 2020 poz. 1604) za bezpieczeństwo uczniów odpowiada dyrektor szkoły. W myśl § 2 ww. rozporządzenia „Dyrektor zapewnia bezpieczne i higieniczne warunki pobytu w szkole lub placówce, a także bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę lub placówkę poza obiektami należącymi do tych jednostek”. Dyrektor Publicznej Szkoły Podstawowej nr 3 im. Jana Długosza w Radomiu jest w posiadaniu zgód rodziców na udział w rekolekcjach wielkopostnych organizowanych w bieżącym roku szkolnym.

Warto podkreślić, iż kurator oświaty, zgodnie z art. 51 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023r., poz. 900 ze zm.) sprawuje nadzór pedagogiczny nad szkołami oraz wykonuje inne zadania określone w ww. ustawie i przepisach odrębnych. Mając na uwadze konstytucyjną zasadę legalizmu, kurator oświaty nie jest organem właściwym do oceny, czy organizacja rekolekcji w Publicznej Szkole Podstawowej nr 3 im. Jana Długosza w Radomiu stanowi naruszenie wolności sumienia nauczycieli. Jest to właściwość sądów powszechnych.

CZERWIEC 2024 – KURATORIUM OŚWIATY W POZNANIU

Pani dyrektor poinformowała, że zgodnie z § 10 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. z 2020 r. poz. 983) o terminie rekolekcji została poinformowana przez organizatora z ponad miesięcznym wyprzedzeniem, a szczegółowe zasady dotyczące organizacji rekolekcji były ustalone między organizatorem rekolekcji a dyrektorem szkoły na odrębnym spotkaniu. Pani dyrektor przychyliła się do prośby organizatora, aby odbyły się one w dniach 11 i 12 marca 2024 r. na terenie szkoły. O terminie rekolekcji oraz sposobie organizacji pracy szkoły poinformowała rodziców za pomocą dziennika elektronicznego 5 marca 2024 r. Rekolekcje odbyły się w dniach 11-13 marca 2024 r. na dwóch godzinach lekcyjnych, w tym 11 i 12 marca na terenie szkoły, 13 marca w kościele pw. NMP Wspomożycielki Wiernych w Szamocinie. Uczniowie nie biorący udział w rekolekcjach mieli w tym czasie zapewnione zajęcia opiekuńczo-wychowawcze w świetlicy szkolnej oraz bibliotece.

Pani dyrektor wyjaśniła również, że wybrała rozwiązanie, które wszystkim uczniom – zarówno biorącym udział w rekolekcjach, jak i w nich nieuczestniczącym – zapewniły właściwą opiekę i bezpieczeństwo, cyt. „jako dyrektor kierowałam się zapewnieniem bezpieczeństwa wszystkim uczniom”. Wyjaśniła również cyt. „Organizacja rekolekcji nie miała wpływu na realizację podstawy programowej i przyjętych przez szkołę programów nauczania” oraz że w pełni respektuje prawo nauczycieli do wolności sumienia i wyznania. Należy również zauważyć, że zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. z 2020 r. poz. 983) w czasie trwania rekolekcji szkoła nie jest zwolniona z realizowania funkcji opiekuńczej i wychowawczej,

Link do korespondencji: <https://wolnoscodreligii.pl/rekolekcje-w-czasie-zajec-i-na-terenie-szkoly-uczniowie-nie-uczestniczacy-udaja-sie-na-swietlice-szkolna-interwencja-w-sp-w-szamocinie/>

CZERWIEC 2024 – KURATORIUM OŚWIATY WE WROCŁAWIU

W dniu 24 kwietnia 2024 r. fundacja wysłała pismo do Pani Ewy Skrzywanek, Dolnośląskiego Kuratora Oświaty, do wiadomości Pani Barbary Nowackiej, Ministry Edukacji z wnioskiem o udzielenie odpowiedzi na pytania fundacji związane z organizacją rekolekcji. W dniu 7 czerwca 2024 r. wpłynęła odpowiedź z kuratorium. Kuratorium informuje, że nie posiada kompetencji do dokonywania wykładni przepisów prawa o mocy powszechnie obowiązującej.

Kuratorium informuje również, że w czasie rekolekcji można organizować wyłącznie zajęcia opiekuńczo-wychowawcze, w miejsce zajęć dydaktycznych, gdyż rozporządzenie dot. nauki religii stanowi wyłącznie o tej funkcji szkoły (sic!).

Link do korespondencji: <https://wolnoscodreligii.pl/wniosek-fundacji-do-dolnoslaskiej-kurator-oswiaty-oraz-ministry-oswiaty-o-wykladnie-prawa-w-obszarze-organizacji-rekolekcji/>

SIERPIEŃ 2024 – KURATORIUM OŚWIATY W KIELCACH

Odpowiedź na Pytanie 4: Kuratorium Oświaty nie weryfikowało liczby uczniów uczestniczących w rekolekcjach ani sposobu sprawdzania obecności. Wyjścia grupowe są organizowane w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1604 z późn. zm.). Dyrektor szkoły podejmuje decyzję ilu nauczycieli będzie odpowiednich do sprawowania nadzoru nad osobami powierzonymi opiece szkoły.

PAŹDZIERNIK 2024 – PIERWSZE PRZEKAZANIE POSTULATÓW FUNDACJI WOLNOŚĆ OD RELIGII MINISTRZE EDUKACJI BARBARZE NOWACKIEJ

W ramach konsultacji dotyczących przedmiotowego rozporządzenia piszemy: **Za konieczne uważamy (...) zniesienie możliwości odwoływania lekcji (zwalniania uczniów) z powodu tzw. rekolekcji i wycofanie zmian dot. rekolekcji wprowadzonych przez min. Zalewską w 2017 r.** Odwoływanie lekcji z powodu rekolekcji prowadzi często w szkołach publicznych do rozwiązań o charakterze segregacji i dyskryminacji oraz niepotrzebnych napięć w społecznościach szkolnych, wycofanie zmian z 2017 r. jest to niezbędne do zagwarantowania wolności sumienia nauczycieli. (...) Należy wyprowadzić rekolekcje ze szkół. Przepis, który przyznaje uczniom uczęszczającym na lekcje religii zwolnienie na udział w rekolekcjach wielkopostnych znacznie wykracza poza zobowiązania zawarte w Konkordacie i w Ustawie Prawo Oświatowe. Rzecznik praw obywatelskich w 2017 r. zwracał ponadto uwagę, że określenie „rekolekcje wielkopostne” zawarte w rozporządzeniu dot. nauki religii ma charakter kanoniczny, a nie publicznoprawny. **Rodzice w każdej sytuacji mogą zwalniać swoje dzieci z zajęć dydaktycznych, nie jest wymagany jakikolwiek dodatkowy zapis w rozporządzeniu dot. nauki religii.**

Link do korespondencji: <https://wolnoscodreligii.pl/konsultacje-projektu-nowelizacji-rozporzadzenia-ministra-edukacji-w-sprawie-warunkow-i-sposobu-organizowania-nauki-religii-uwagi-zgloszone-przez-fundacje/>

<https://wolnoscodreligii.pl/pisma-fundacji-wyslane-w-kwietniu-i-w-czerwcu-2024-r-w-kwestii-rekolekcji-i-wirtualnych-klas-z-religii/>

GRUDZIEŃ 2024 – KURATORIUM OŚWIATY W LUBLINIE

Stanowisko Kuratorium Oświaty w Lublinie z 19 grudnia 2024 r. przekazane publicznie, po naszej interwencji w sprawie grupowych, szkolnych wyjść na mszę.:

(...) na podstawie § 10 ust. 1 Rozporządzenia uczniowie uczęszczający na naukę religii mają prawo do zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia trzydniowych rekolekcji wielkopostnych, jeżeli rekolekcje te stanowią praktykę danego kościoła lub innego związku wyznaniowego. **W tym miejscu wskazać należy, że w aktualnym stanie prawnym jednostka oświatowa nie jest organizatorem rekolekcji wielkopostnych. Jednak w czasie trwania rekolekcji szkoła nie jest zwolniona z realizowania funkcji opiekuńczej i wychowawczej. Szczegółowe zasady dotyczące organizacji rekolekcji, jak również termin rekolekcji, są przedmiotem odrębnych ustaleń między organizującymi rekolekcje a szkołą. W tym zakresie wykluczone są wszelkiego rodzaju działania o charakterze przymuszającym i dyskryminującym wobec uczniów, jak też nauczycieli.**

Niezależnie od wyżej wskazanych regulacji przypomnieć należy:

- o możliwości korzystania przez dyrektorów szkół z dodatkowych dni wolnych od zajęć dydaktyczno-wychowawczych w oparciu o § 5 ust. 2 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie organizacji roku szkolnego (Dz. U. 2023 r., poz. 1211) ustalonych w inne dni niż te wskazane w § 5 ust. 2 pkt 1 i 2 ww. rozporządzenia, tj. gdy jest to uzasadnione organizacją pracy szkoły lub placówki lub potrzebami społeczności lokalnej;

- że szkoła stanowi miejsce w którym wszyscy uczniowie powinni być traktowani jednakowo i jest miejscem neutralnym światopoglądowo.

Link do stanowiska: <https://wolnoscodreligii.pl/zasady-organizacji-religii-etyki-i-wspolpracy-szkol-z-kosciolami-wytyczne-lubelskiego-kuratora-oswiaty/>

MAJ 2025 – KURATORIUM OŚWIATY W SZCZECINIE

Kuratorium Oświaty w Szczecinie w korespondencji z fundacją powołuje się na opinię prawną Adama Balickiego z 29 stycznia 2024 r. opublikowaną w portalu LEX, której autor stwierdza:

*„Zgodnie z przywołanymi przepisami wspomniani wcześniej uczniowie mają prawo do zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia rekolekcji. Tym samym jeżeli **wolę uczestnictwa w rekolekcjach** wyrażą pełnoletni uczniowie lub ich rodzice/prawni opiekunowie **to szkoła zobowiązana jest do zwolnienia w celu odbycia rekolekcji**. Jednocześnie szkoła, a w szczególności jej dyrektor zobowiązany jest do zapewnienia bezpieczeństwa uczniom, którzy nie będą brali udziału w rekolekcjach, gdyż szkoła w tym czasie rekolekcji nie jest zwolniona z obowiązku zapewnienia z realizacji funkcji opiekuńczej i wychowawczej. Ponadto wcześniej przepisu wynika, że w **okresie rekolekcji nie są zawieszane zajęcia dydaktyczne, a jedynie zwolnieni z nich wspomniani wcześniej uczniowie**. Tym samym ci którzy nie będą brali w nich udziału mają prawo do realizacji zajęć dydaktycznych. Mając na uwadze powyższe z jednej strony dyrektor szkoły musi mieć wiedzę co do liczby uczniów którzy nie będą uczestniczyli w rekolekcjach w celu zapewnienia właściwej organizacji pracy szkoły podczas rekolekcji, a z drugiej rodzice lub pełnoletni uczeń mogą nie wyrazić chęci udziału w rekolekcjach, mimo uczęszczania na lekcje religii. Dlatego, w mojej ocenie, zwolnienie na czas odbycia rekolekcji powinno zostać zgłoszone przez rodzica lub prawnego opiekuna lub pełnoletniego ucznia, zgodnie z zasadami przyjętymi w szkole.”*

Fundacja przypomina, że „zasady obowiązujące w szkole” muszą być zgodne z aktami wyższej wagi m.in. z Konstytucją RP i art. 53 ust. 7 „Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania.”

Link do korespondencji: <https://wolnoscodreligii.pl/zwolnienie-dziecka-z-zajec-szkolnych-z-powodu-udzialu-w-rekolekcjach-jest-czynnoscia-dobrowolna-szkola-nie-moze-wymuszac-oswiadczen-o-braku-zyczenia-udzialu-interwencja-fundacji-w-sp-nr-10-w-ko/>

MAJ 2025 – KURATORIUM OŚWIATY W WARSZAWIE

„Szczegółowe zasady dotyczące organizacji rekolekcji są przedmiotem odrębnych ustaleń między organizującymi rekolekcje, a szkołą (§10 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji

Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach – Dz. U. z 2020 r. poz. 983 ze zm.). To dyrektor, znający uwarunkowania lokalowo-organizacyjne szkoły, uzgadnia z organizatorem rekolekcji ich przebieg, biorąc pod uwagę potrzeby i oczekiwania całej społeczności szkolnej, w tym prawa, interesy, a przede wszystkim bezpieczeństwo wszystkich uczniów – tych uczestniczących i nieuczestniczących w lekcjach religii. Dyrektor szkoły, który zgodnie z art. 68 ust. 1 pkt 1, 2, 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 ze zm.) kieruje działalnością szkoły, sprawuje nadzór pedagogiczny oraz wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom, mając na uwadze strukturę organizacyjną szkoły, lokalne uwarunkowania, zasoby kadrowe, ustala sposób organizacji zajęć w szkole podczas rekolekcji.

Opiekę nad uczniami odbywającymi rekolekcje zapewniają nauczyciele religii. Jednak dyrektor szkoły, jeśli wymagają tego względy bezpieczeństwa uczniów, ma prawo zwrócić się do pozostałych nauczycieli z prośbą o zapewnienie uczniom opieki w czasie ich przemieszczania się do miejsca odbywania rekolekcji i w drodze powrotnej do szkoły. Dyrektor powinien respektować prawo nauczycieli do wolności sumienia i wyznania (Pismo z dnia 5 grudnia 2016 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej Podsekretarz Stanu 1231/2016 nauczanie religii w szkołach i przedszkolach, <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/pisma-urzedowe/1231-2016-nauczanie-etyki-i-religii-w-szkolach-i-184877913>).

Przepisy prawa nie określają, w jakim czasie rodzice uczniów powinni być poinformowani o sposobie organizacji rekolekcji, jednak dyrektor powinien zawiadomić rodziców skutecznie, zaraz po ustaleniu sposobu organizacji rekolekcji. Zwrócono Dyrektorowi uwagę na konieczność wypracowania skutecznych działań w tym zakresie.

Informuję również, że przepisy prawa wprost nie nakładają na dyrektora szkoły obowiązku żądania od rodzica pisemnego oświadczenia o wyrażeniu zgody na uczestnictwo jego dziecka w rekolekcjach, a tym samym zwolnienia z zajęć edukacyjnych, które powinny być wtedy organizowane. Zgodnie z §1 ust. 2 ww. rozporządzenia szkoła ma obowiązek odebrania od rodziców pisemnego oświadczenia dotyczącego życzenia organizacji lekcji religii w szkole. Udział uczniów uczęszczających na zajęcia z religii katolickiej w organizowanych rekolekcjach, jest coroczną praktyką znaną rodzicom. Natomiast w czasie rekolekcji szkoła nie jest zwolniona z realizowania funkcji opiekuńczej i wychowawczej.

MAJ 2025 oraz PAŹDZIERNIK 2025 – MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

W dniu 13 października 2025 r. Ministerstwo pisało do Fundacji Wolność od Religii „odnosząc się do kwestii kierowania uczniów przez dyrektorów szkół oraz wychowawców do uczestnictwa w praktykach religijnych (rekolekcje, msze) wyłącznie na podstawie zapisania ucznia na lekcje religii, bez zgody rodziców, należy stwierdzić, że wyniki przeprowadzonych kontroli doraźnych przez kuratorów oświaty, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, nie wykazał takich przypadków, a ochrona praw rodziców, uczniów i nauczycieli jest respektowana przez dyrektorów szkół (...). Odnosząc się do pozostającego we właściwości Departamentu Kształcenia Ogólnego (DKO) zarzutu dotyczącego kierowania uczniów do udziału w praktykach religijnych (rekolekcje, msze) przez dyrektorów szkół uznano, że sformułowanie to nie znajduje potwierdzenia w faktach. **Do DKO nie wpłynął żaden wniosek, skarga czy sygnał w tej sprawie.**”

„Każdorazowe wyjście uczniów poza szkołę wymaga pisemnej zgody rodziców. Nie można więc formułować zarzutu o kierowaniu uczniów do udziału w praktykach religijnych przez dyrektorów szkół.”

„Odmienne natomiast zdefiniowana jest rola i obowiązki zatrudnionych w szkole nauczycieli oraz dyrektora. Zapewnienie warunków działania szkoły w tym bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki znajduje się w obowiązkowych zadaniach organu prowadzącego szkołę. Jeżeli zajęcia edukacyjne, w tym zajęcia religii, znajdują się w tygodniowym rozkładzie zajęć ucznia, to realizacja tych zajęć (także w formie rekolekcji) powinna odbywać się pod opieką nauczyciela. Rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach nie określa innych regulacji w przypadku udziału w rekolekcjach poza terenem szkoły (...) par. 14 ww. rozporządzenia **zobowiązuje do nadzoru nauczyciela podczas przerw w zajęciach (taką przerwą w zajęciach jest także wyjście ze szkoły na rekolekcje).**

Z kolei dniu 15 maja 2025 r. ministerstwo zwracało uwagę, iż:

Dyrektor nie jest uprawniony (ani zobligowany) do pozyskiwania od rodziców dodatkowych oświadczeń w sprawie udziału dzieci czy uczniów w rekolekcjach. Dyrektor jednostki systemu oświaty może działać tylko na podstawie i w granicach prawa. Kurator słusznie przywołał w swoim piśmie przepisy § 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach², które stanowią *lex specialis* w zakresie zadań szkoły na rzecz umożliwienia uczniom uczęszczającym na lekcje religii udziału w rekolekcjach.

Link do korespondencji: <https://wolnoscodreligii.pl/czy-dyrektor-szkoly-moze-wyprowadzic-uczniow-na-rekolekcje-bez-uprzedniego-udokumentowanego-zwolnienia-dziecka-z-zajec-szkolnych-przez-rodzica-pytamy-ministry-edukacji/>
<https://wolnoscodreligii.pl/posiedzenia-zespolu-do-spraw-wspolpracy-z-ngo-uzupelnione-stanowisko-do-men/>

CZERWIEC 2025 – KURATORIUM OŚWIATY W RZESZOWIE

Kwestie dotyczące przydzielenia nauczycielom opieki nad uczniami podczas rekolekcji, należą do zakresu spraw wynikających ze stosunku pracy. Jak wynika z treści art. 91c ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2024 r. poz. 986 t.j.) *spory o roszczenia ze stosunku pracy nauczycieli, niezależnie od formy nawiązania stosunku pracy, rozpatrywane są przez sąd pracy. Zatem o powyższym może rozstrzygać wyłącznie sąd pracy.*

Link do korespondencji: <https://wolnoscodreligii.pl/wniosek-do-kuratorium-w-rzeszowie-o-przeprowadzenie-dzialan-nadzorczych-w-sp-nr-23-w-zwiazku-ze-sposobem-organizacji-rekolekcji/>

SIERPIEŃ 2025 – RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

W odpowiedzi na wcześniejsze pisma interwencyjne Fundacji Wolność od Religii, w dniu 8 sierpnia 2025 r. RPO informował, że kwestie związane z rekolekcjami były przedmiotem **wystąpień generalnych Rzecznika Praw Obywatelskich:**

<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-nalezy-doprecyzowac-zasady-uczestnictwa-nauczycieli-w-uroczystosciach-religijnych>

<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/ministerstwo-edukacji-odpowiada-na-wystapienie-dotycz%C4%85ce-zasad-przeprowadzania-rekolekcji>

<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/kwestie-przeprowadzania-rekolekcji-wielkopostnych-powinny-zostac-uregulowane-rpo-pisze-do-men>

(...) w dalszym ciągu, pomimo zgłaszanych zastrzeżeń, obowiązuje § 10 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. z 2020 r. poz. 983 z późn. zm.), który stanowi, że szczegółowe zasady dotyczące organizacji rekolekcji, jak również inny termin rekolekcji, są przedmiotem odrębnych ustaleń między organizującymi rekolekcje a szkołą. **Decyzja, czy skorzysta z prawa do zwolnienia w dni, kiedy odbywają się rekolekcje, należy do ucznia i jego rodziców albo do ucznia pełnoletniego. Również od tych osób zależy, czy powiadomią dyrektora szkoły o zamiarze wzięcia udziału w rekolekcjach.**

Chociaż RPO dostrzega wagę problemów opisanych we wniosku Fundacji Wolność od Religii, a także słuszność wielu argumentów, w obecnym stanie prawnym trudno jest wskazać dokładny przepis świadczący o tym, iż „dyrektorzy szkół działając na podstawie i w granicach prawa są uprawnieni i powinni być zobligowani do pozyskiwania od rodziców oświadczeń w sprawie udziału uczniów w rekolekcjach”.

Rzecznik zgadza się z opinią Mazowieckiego Kuratora Oświaty wyrażoną w odpowiedzi z dnia 16 maja 2025 r. (znak KOG.552.139.2025.ZR), zgodnie z którą należy przypominać dyrektorom szkół o potrzebie szczegółowego konsultowania organizacji rekolekcji z rodzicami uczniów, by zapewnić przestrzeganie praw uczniów i rodziców. Ponadto dyrektor szkoły powinien respektować wolność sumienia i wyznania nauczycieli zatrudnionych w danej szkole. Przypadki, w których nauczyciel zostaje zmuszony do brania udziału w rekolekcjach wbrew swojej woli, nie powinny oczywiście mieć miejsca i mogą stanowić przedmiot indywidualnej skargi. **Rzecznik Praw Obywatelskich jest świadomy kontrowersji związanych z przebiegiem rekolekcji oraz negatywnymi skutkami dla uczniów nieuczęszczających na religię. Problem ten jest podnoszony od lat, jednak zmiana wymaga przede wszystkim prowadzenia innej polityki państwa w zakresie jego współpracy z podmiotem organizującym rekolekcje, a więc głównie z Kościołem katolickim. Analizując sprawę, Rzecznik zapoznał się ze stanowiskiem organizacji społecznych, w tym z apelami, aby praca szkoły nie była podporządkowana praktykom i obrzędowi religijnym. Ostateczne decyzje należą jednak do organów władzy publicznej.**

Link do korespondencji: <https://wolnoscodreligii.pl/czy-dyrektor-szkoly-moze-wyprowadzic-uczniow-na-rekolekcje-bez-uprzedniego-udokumentowanego-zwolnienia-dziecka-z-zajec-szkolnych-przez-rodzica-pytamy-ministry-edukacji/>

Całość korespondencji fundacji w sprawie rekolekcji oraz interwencje fundacji od 2014 r. znajdziecie tutaj: https://wolnoscodreligii.pl/category/dzialania/rekolekcje_jaselka/

STRONY INTERNETOWE FUNDACJI, W TYM URUCHOMIENIE PROGRAMU ZWIĄZANEGO Z NOWĄ STRONĄ: EUTANAZJA.INFO

W 2025 rozpoczęliśmy prace nad zmianą dwóch stron internetowych, którymi zarządzamy tj. portalu rownoscwskole.pl (strona zostanie upubliczniona do końca kwietnia 2026 r.) i etykawszkole.pl (Strona zostanie upubliczniona do końca sierpnia 2026 r.)

Strona etykawszkole.pl powstała 31 maja 2010 r. jako projekt zwalczający nierówność w dostępie do szkolnej etyki i wspierający związaną z nauką tego przedmiotu społeczność uczniów, rodziców i nauczycieli.

Inicjatorem projektu był Andrzej Wendrychowicz, który jako społecznik tłumaczył z języka niemieckiego materiały dydaktyczne, a także otrzymał nieocenione wsparcie Humanistycznego Związku Niemiec, dzięki czemu przekazano bezpłatnie do tłumaczenia wiele materiałów edukacyjnych. Dziś jest to ogromny, zapewne największy w Polsce zbiór takich materiałów - tłumaczonych i autorskich, scenariuszy, artykułów, porad dla nauczycieli i uczniów etc., co jest zasługą wielu osób, głównie nauczycieli etyki, którzy przez lata wchodzili w skład redakcji portalu.

Etyka w Szkole była i jest projektem otwartym, neutralnym i niekomercyjnym. Dla założyciela portalu i wspierających go nauczycieli oraz społeczników najważniejszym celem było wspieranie rodziców w walce o to, żeby lekcje etyki w ogóle były w szkołach dostępne, żeby szkolnym decydentom oraz katechetom nie udało się ich zastraszyć i zniechęcić do walki o etykę, a także wspieranie nauczycieli przedmiotu, zwłaszcza, że brakowało podręczników do szkolnej etyki.

Wielkimi sukcesami było skuteczne oskarżenie państwa polskiego o dyskryminację <https://etykawszkole.pl/index.php/baza-wiedzy2/artykuly2/235-nasza-skarga-do-strasburga-na-brak-dostpu-do-etyki> oraz po wygranej procesie oskarżenie o niewykonanie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie braku dostępu do lekcji etyki. <https://etykawszkole.pl/index.php/baza-wiedzy2/artykuly2/59-polska-przegrywa-proces-przed-europejskim-trybunaem-praw-czowieka>

Czesław Grzelak, zwycięzca tego procesu, był członkiem redakcji portalu, jego historycznym sukcesem jest zmuszenie ówczesnej minister edukacji do zmiany treści niestawnego rozporządzenia MEN z 1992 r., wprowadzającego religię i etykę do szkół.

W roku 0700 strona została przekazana Fundacji Wołodyjowski od Religii; Chociaż przez 18 lat sytuacja związana z etyką w szkołach poprawiła się nieco, ale nie pozostała właściwie ta sama; Nasza pomoc wciąż adresowana jest głównie do nauczycieli etyki, którzy mają trudności z znalezieniem dobrych materiałów do prowadzenia lekcji;

Chcemy także docierać do rodziców dzieci pozbawionych możliwości uczęszczania na lekcje etyki i pomagać im w kwestiach formalnych i organizacyjnych. Dyskryminacja i wykluczenie w szkołach publicznych związane są często z organizowaniem na terenie placówek lekcji religii, czasem przy jednoczesnym realnym braku alternatywnych zajęć dla dzieci nieuczestniczących w katechezie.

Szkoły często nie zapewniają rzetelnej i prawidłowej informacji o możliwości wyrażania woli w kwestii organizowania lekcji etyki. Bywa, że dyrektorzy szkół nie postrzegają etyki jako równoprawnego i wartościowego przedmiotu nauczania. Zdarza się, że nauczyciele etyki nie gwarantują braku indoktrynacji światopoglądowej. Najbardziej spektakularnym

przejawem łamania tego standardu jest zatrudnianie katechetów i osób duchownych jako nauczycieli etyki, podobnie jest z edukacją zdrowotną.

Ważnym celem fundacji jest dostarczenie rodzicom informacji, kiedy i na jakich zasadach mogą ubiegać się o zorganizowanie lekcji etyki w szkołach swoich dzieci, na czym polega dyskryminacja osób nieuczęszczających na katechezę i jak walczyć o równouprawnienie. Wspieramy szkolne społeczności i zajmujemy się promocją etyki jako przedmiotu nauczania. Co roku dystrybuujemy do szkół zeszyty do etyki, są one dla uczniów bezpłatne.

Poszukujemy chętnych filozofów, nauczycieli etyki, wolontariuszy do współtworzenia portalu. Zgłoszenia prosimy przysyłać na adres info@etykawszko.org.pl fundacja;wor@gmail.com

W 2025 r. uruchomiliśmy naszą nową stronę internetową, a tym samym rozpoczęliśmy projekt dotyczący eutanazji. Stoimy na stanowisku, że życie człowieka jest prawem, a nie obowiązkiem i chcemy wywierać presję na rządzących, tak aby w następstwie Polska ratyfikowała "Konwencję o ochronie praw człowieka i godności istoty ludzkiej w dziedzinie zastosowania biologii i medycyny" i uregulowała prawo do samobójstwa wspomaganego i eutanazji.

Celem tej inicjatywy jest wzmocnienie mało dotychczas obecnej w polskiej sferze publicznej dyskusji o eutanazji, a finalnie doprowadzenie do zmiany społecznej i reformy obowiązującego w Polsce prawa. Eutanazja nie jest tematem bieżącej debaty politycznej i chyba żadna partia polityczna nie ma w agendzie zabiegania o zmianę w tym względzie. Zakładamy jednak, że dyktat religijnego i konserwatywnego dyskursu w zakresie bioetyki musi się kiedyś skończyć i chcemy przygotować grunt dla rozwoju praw człowieka, godnego życia oraz godnej śmierci.

Część państw europejskich zrezygnowało ze zmuszania ludzi do nieznośnego cierpienia ponad siły, wprowadzając prawo regulujące sytuacje, w których my sami lub nasi bliscy chcą w obliczu choroby decydować o swoim ciele, życiu i godności. Państwo polskie również powinno kompleksowo uregulować procedury i prawo w tym obszarze, zgodnie z wolą obywateli i obywaterek, a nie pod wpływem nacisków Kościoła.

Zachęcamy do śledzenia sekcji *aktualności* strony, gdzie będziemy na bieżąco dzielić się pojawiającą się literaturą, spektaklem czy artykułem prasowym dotyczącym tematyki strony.

Projekt jest realizacją celów statutowych Fundacji Wolność od Religii.

Nie udzielamy pomocy w eutanazji ani w uzyskaniu dostępu do przeprowadzenia eutanazji i nie odpowiadamy na takie prośby.

DZIAŁANIA PRAWNE I RZECZNICTWO NA RZECZ ZMIAN DOT. KARANIA ZA OBRAZĘ UCZUĆ RELIGIJNYCH

Fundacja od 2024 roku prowadzi bezpłatną infolinię dla osób podejrzanych lub oskarżonych w sprawach o obrazę uczuć religijnych (tel. 731 300 177). Infolinia zajmuje się również sprawami związanymi z apostazją i dyskryminacją ze względu na

bezwyznaniowość (z wyjątkiem spraw szkolnych). W ramach stałej współpracy radca prawny Marcin Pawelec-Jakowiecki udziela ww. poradnictwa prawnego.

W 2025 roku nasi przedstawiciele byli obecni na rozprawach i posiedzeniach przed sądami w sprawach dotyczących przestępstw przeciwko wolności sumienia i wyznania. Sporządziliśmy także opinie prawne, dotyczące prowadzonych procesów oraz nowelizacji przepisów karnych, wysłaliśmy apele i stanowiska do Ministra Sprawiedliwości dot. tego obszaru. Opiniowaliśmy m.in. projekt nowelizacji kodeksu karnego, zgodnie z którym przestępstwo obrazy uczuć religijnych nie byłoby zagrożone karą pozbawienia wolności (styczeń 2026 r.). Byliśmy i jesteśmy wobec tego rozwiązania sceptyczni, gdyż nie rozwiązuje ono problemów interpretacyjnych które dotyczą tego przepisu, dodatkowo pomysłu projektodawców – wbrew ich intencjom - nie stanowi wykonania wyroku ws. Rabczewska przeciwko Polsce, zgodnie z którym uznano, że sądy krajowe w sposób nieproporcjonalny ingerowały wolność wypowiedzi Dody. Niezmiennie wyrażamy zdanie, że przepis ten jest całkowicie niepotrzebny i w sposób nieuzasadniony ogranicza wolność słowa i stanowi narzędzie cenzury sztuki.

Proces Szymona Niemca oraz Krzysztofa Listowskiego o obrazę uczuć religijnych, do której miało dojść w trakcie Parady Równości w Warszawie w 2019 r. Oskarżonym zarzucano dopuszczenie się parodii liturgii mszy świętej, co skutkowało obrazą uczuć religijnych. Innymi słowy, prokuratura za przemoc czci religijnej uznała mszę świętą. Proces zaczął się w lutym 2025 r. – po licznych perturbacjach (choćby zwrocie akt oskarżenia). W marcu 2025 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie na posiedzeniu umorzył postępowanie karne w oparciu o brak znamion czynu zabronionego. Sąd uznał, iż zachowanie oskarżonych stanowiło przejaw wolności sumienia i wyznania. Postanowienie to zostało zaskarżone przez prokuratora – niestety skutecznie, gdyż w czerwcu sąd odwoławczy je uchylił i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Finał procesu (nieprawomocny) nastąpił w lutym 2026 r., gdy też Sąd wydał wyrok, zgodnie z którym wszyscy oskarżeni zostali uniewinnieni w całości od zarzucanego im czynu. Przyjęte zostało, że przedmiotem czci religijnej są tylko obiekty materialne, nadto nie nastąpiło jakiegokolwiek znieważenie. W tym postępowaniu Fundacja bierze udział jako strona społeczna, wspieramy niesłusznie oskarżonych i dbamy o to, aby artykuł 196 kodeksu karnego nie był nadużywany i w sposób nadmiernie liberalnie interpretowany przez prokuraturę i sądy. Stoimy bowiem na stanowisku, że przedmiotem czci religijnej nie jest podmiot kultu np. Bóg czy Jezus. Sprawa wróciła do Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie, gdzie odbyły się dwa terminy rozpraw. 15 stycznia 2026 roku przesłuchano Szymona Niemca, 23 lutego Krzysztofa Listowskiego oraz odtworzono nagrania z *bluźnierczej mszy*. **Na sali obecna była publiczność, solidaryzująca się z oskarżonymi.** Prokurator nie pojawił na żadnej z rozpraw w 2025 i 2026 roku. Pojawili się dwaj oskarżeni, ich obrońcy oraz nasz przedstawiciel. Tego samego dnia Sąd zamknął rozprawę, wysłuchał mów końcowych i ogłosił wyrok.

Sąd w całości uniewinnił oskarżonych od zarzucanego im czynu i zrobił to w stylu dotychczas niespotykanym.

W ustnych motywach wyroku, Sąd stwierdził, że za uniewinnieniem oskarżonych przemawiają dwie kwestie. Pierwsza z nich dotyczy tego, czym jest przedmiot czci religijnej. Oskarżeni w sprawie stanęli pod zarzutem występku z art. 196 k.k., do którego sprawstwa dojść miało 8 czerwca 2019 r. w Warszawie, na placu Defilad 1,

gdy też działać mieli wspólnie i w porozumieniu, obrażając uczucia religijne innych osób i znieważać mieli przedmiot czci religijnej w postaci liturgii Mszy Świętej w obrządku rzymskokatolickim poprzez uczestniczenie w ceremonii parodiującej i nawiązującej do Mszy Świętej w ww. obrządku. Sąd uznał, że przedmiotem czci religijnej są tylko przedmioty materialne. Wynikać to miało z wykładni brzmienia samego przestępstwa i przyjęcia, iż przepisy prawa za przedmiot uznają wyłącznie coś dostrzegalnego zmysłami, mającego formę, materię. Za przykład Sąd użył książki, która jest przedmiotem, w przeciwieństwie do liturgii mszy świętej. Co więcej, **Sąd wskazał, że znany jest mu spór w doktrynie prawa dotyczący tego, jak interpretować przedmiot czci religijnej i nie zgadza się z poglądami, że przedmiot ten może być niematerialny. Odwołał się także do funkcji gwarancyjnej prawa i jego pewności stosowania. Nie może być tak, że przepisy prawa są różnie interpretowane – zazwyczaj ze szkodą dla tych, wobec których są stosowane.**

Sąd uznał także, że do znieważenia nie doszło. To, że komuś nie podobało się wystąpienie oskarżonych i ich celebrowanie, to sprawa pokrzywdzonych. Tymczasem prawo karne reaguje tylko wtedy, gdy mamy do czynienia z wyrażeniem pogardy, czymś dosadnym, obelżywym. W tej sprawie jakkolwiek zniewaga nie wystąpiła.

Nie ukrywamy, że ten wyrok bardzo nas cieszy, nie tylko z tego powodu, że oskarżeni mogą poczuć ulgę z powodu nieprawomocnego uniewinnienia po prawie 7 latach procedowania.

W 2025 r. kontynuowany był **proces dotyczący protestów w archikatedrze poznańskiej w 2020 r., związanych z wyrokiem tzw. "Trybunału Konstytucyjnego Julii Przyłębskiej"**. Protestujący dostali się na teren katedry, gdzie też w sposób pokojowy sprzeciwiali się zaangażowaniu hierarchii Kościoła Katolickiego w prawa reprodukcyjne kobiet. Stanęli pod zarzutem przestępstwa z 195 § 1 kodeksu karnego – złośliwego przeszkadzania wykonywaniu aktu religijnego. Przypomnijmy - postępowanie toczy się już kilka lat, wcześniej (2023) zapadło nieprawomocne orzeczenie uniewinniające które następnie zostało uchylone przez sąd odwoławczy (2024). W czerwcu Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu wydał wyrok, zgodnie z którym postępowanie karne przeciwko wszystkim oskarżonym zostało warunkowo umorzone na jeden rok próby. Dodatkowo każda osoba zobowiązana została do zapłaty 1000 zł na Fundusz pomocy Pokrzywdzonym, jak także zmuszona została do zapłaty kosztów sądowy. Wyrok ten jest na szczęście nieprawomocny, gdyż w istocie stanowi doskonały przykład efektu mrożącego - proces jest bowiem umarzany *warunkowo* - oznacza to, iż osoby oskarżone są skutecznie zniechęcane przez sąd do aktywności protestowej, która może być powiązana z sacrum. obrońcy oskarżonych wnieśli liczne apelacje. Nasz przedstawiciel był obecny na każdym terminie rozprawy od czasu, gdy dołączyliśmy do procesu jako strona społeczna. W tej sprawie planujemy zająć pisemne stanowisko, zgodnie z którym oskarżeni zostali niesłusznie skazani, gdyż korzystali z wolności wypowiedzi i zgromadzeń, nadto ich zachowanie nie było *złośliwe*.

W 2025 r. zaangażowaliśmy się we wspieranie niesłusznie oskarżonego kolegium redakcyjnego bolesławieckiego portalu internetowego Istotne.pl. O tym postępowaniu niestety nie możemy powiedzieć wiele, gdyż toczy się ono z wyłączeniem jawności. Możemy wskazać, że proces dotyczy artykułu 212 kodeksu karnego – przestępstwa znieważenia, pokrzywdzonymi zaś są: ksiądz Andrzej Jarosiewicz (określany medialnie jako ksiądz - skandalista) oraz model i influencer Adrian Drankowski. W lipcu

zapadł nieprawomocny wyrok uniewinniający wszystkich oskarżonych od zarzucanego im czynu, w marcu 2026 ma zostać ogłoszony wyrok sądu odwoławczego. Równocześnie toczą się dwa postępowanie cywilne przeciwko redaktorowi naczelnemu Istotne.pl o ochronę dóbr osobistych. Procesy te postrzegamy jako tzw. SLAPPy - strategiczne działania prawne, zmierzające do kneblowania debaty publicznej i wolności prasy. Przeciwko oskarżonemu wytoczono nieproporcjonalne instrumenty prawne, zmierzające do ich przestraszenia i cenzury prasy. W tej sprawie pokrywamy koszty obrony oskarżonych i pozwanego.

Również w 2025 r. kontynuowany był proces oskarżonego o znieważenie pomnika Jana Pawła II w Łodzi. Postępowanie dotyczy aktu sprzeciwu wobec tzw. marszy papieskich, które miały miejsce w 2024 r. Oskarżony miał nanieść na pomnik Jana Pawła II czerwoną i żółtą farbę oraz napis „Maxima Culpa”. Przypomnijmy – w tej sprawie zapadł drakoński prawomocny wyrok skazujący na karę pozbawienia wolności z dobrodziejstwem warunkowego zawieszenia jej wykonania. Obecnie proces toczy się przed sądem Okręgowym w Łodzi. Jako Fundacja działamy w tej sprawie jako strona społeczna. Złożyliśmy dwie opinie przyjaciela sądu, w których wskazujemy, że Jan Paweł II to osoba publiczna i takie postaci można krytykować dosadnie. Czekamy na wyznaczenie kolejnego terminu rozprawy apelacyjnej.

Jest jeszcze jeden proces obrazę uczuć religijnych, do którego dołączyliśmy w 2025 r., o którym na ten moment nie możemy jeszcze zbyt wiele napisać. Jest to postępowanie o tyle istotne, że **osoba oskarżona stoi pod zarzutem znieważenia Jana Pawła II. W postępowaniu bierzemy udział jako strona społeczna, złożyliśmy w nim aż trzy opinie przyjaciela sądu.** Obecnie zapadło orzeczenie przed sądem pierwszej instancji, zgodnie z którym nastąpiło odstąpienie od wymierzenia kary. Z wyrokiem tym nie zgadzamy się, gdyż stoimy na stanowisku, że osoba oskarżona brała udział w debacie publicznej, dotyczącej roli hierarchów kościelnych i samej instytucji kościoła w kryciu pedofilii, nadto uważamy, że Jan Paweł II nie jest przedmiotem czci religijnej w rozumieniu artykułu 196 kodeksu karnego. Proces jest w toku, 25 marca 2026 r. odbyła się rozprawa apelacyjna. Oczekujemy na wyrok, który ma zostać ogłoszony 8 kwietnia 2026 r.

Monitorujemy postępowanie skargowe artysty **Marcelo Zammenhofa przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strassburgu.** Skarżący przy naszej pomocy **złożył w 2025 r. skargę, domagając się uznania przez sądy krajowe ograniczenia jego wolności wypowiedzi i ekspresji artystycznej.** Przypomnijmy - sprawa dotyczyła wystawy „Archiwum regresywne”, a dokładnie cyklu „Wagina polska”, którego elementy miały obrażać uczucia religijne i znieważać banderę Rzeczypospolitej Polskiej. Wobec artysty zapadło prawomocne orzeczenie warunkowo umarzające postępowanie. W 2026 r. odebraliśmy pismo od Prokuratora Generalnego, zgodnie z którym nie zdecydował się on wnieść kasacji nadzwyczajnej.

ŚWIECKIE PAŃSTWO – INTERWENCJE I PORADNICTWO

W ramach działalności doradczej i interwencyjnej związanej z naszym projektem *Świeckie państwo*, na prośbę mieszkańców gminy Mogilany, którzy przekazali nam informacje o sposobie organizowania jubileuszu 700-lecia Parafii w Mogilanach

zaplanowanego na 31.08.2025 r. – 01.09.2025 r. zawnioskowaliśmy do wójta gminy o udzielenie odpowiedzi na pytanie czy organizacja przez gminę wydarzeń o charakterze stricte religijnym nie narusza normy Konstytucji RP Art. 25 ust. 2. *Władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej zachowują bezstronność w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, zapewniając swobodę ich wyrażania w życiu publicznym?* Czy Wójt nie uważa jej za dyskryminującą i wykluczającą wobec mieszkańców należących do mniejszości światopoglądowych? Zadaliśmy również pytania w trybie UDIP o szczegóły organizacji wydarzenia, w tym poniesionych wydatków. Zgodnie z opublikowanym na stronie Gminnego Ośrodka Kultury w Mogilanach harmonogramem uroczystości (link: <https://gok.mogilany.pl/obchody-700-lecia-parafii-sw-bartlomieja-apostola-w-mogilanach.html>) wydarzenia obejmują mszę, wręczenie nagród w konkursach religijnych „plastyczny Mój kościół – moja parafia” oraz „wiedzy o parafii” oraz m.in. błogosławieństwo Księdza Proboszcza.

W dniu 15 września 2025 r. wpłynęła odpowiedź z Urzędu Gminy. Pierwsza strona poświęcona została udowadnianiu fundacji, że nasze pytanie o świeckość urzędu nie jest pytaniem zadany w trybie UDIP. Pytania w trybie UDIP zadaliśmy w punktach, w innym miejscu naszego pisma. W dalszej części gmina informowała, że nie poniosła żadnych kosztów finansowych organizacji wydarzenia religijnego, a wójt był tam obecny na zaproszenie parafii.

Ponadto działając z upoważnienia mieszkańców powiatu wschowskiego, w związku z informacjami prasowymi dotyczącymi dokonania **aktu zawierzenia mieszkańców Powiatu Wschowskiego Maryi Królowej Polski, które to odbyło się 31 maja 2025 r. w kaplicy cudownego obrazu podczas pierwszej w historii powiatowej pielgrzymki na Jasną Górę**, zawnioskowaliśmy do wójta gminy o przedstawienie fundacji treści aktu zawierzenia i udzielenie odpowiedzi (UDIP) na pytania o koszty i procedurę zawierzenia. W dniu 6 sierpnia 2025 r. wpłynęła odpowiedź na nasz wniosek. Starostwo informowało, że akt zawierzenia nie ma podstaw prawnych ani związku z przepisami prawa świeckiego, a urzędnicy nie byli oddelegowani z ramienia urzędu. Powiat nie poniósł żadnych kosztów.

I ciekawostka: Do Starostwa Powiatowego we Wschowie wpłynęła petycja, w której wnioskodawca postuluje zawierzenie mieszkańców powiatu Latającemu Potworowi Spaghetti. Jak informowali prasę urzędnicy, dokument został zarejestrowany i aktualnie jest analizowany pod względem formalnym i merytorycznym (link: <https://elka.pl/content/view/126040/82/>)

W dniu 13 sierpnia 2025 r. Starostwo Powiatowe we Wschowie zwróciło się do Redaktora Naczelnego lokalnego portalu zw.pl o sprostowanie informacji zawartych w artykule prasowym, poprzez podkreślenie, iż to mieszkańcy z inicjatywy prywatnej zawierzyli powiat Matce Bożej.

INDYWIDUALNE WSPARCIE FINANSOWE DLA OFIAR EGZORCYZMÓW I PEDOFILII KSIĘŻY

W roku 2025 fundacja udzieliła wsparcia finansowego celowego na opiekę psychologiczno-psychiatryczną ofierze egzorcyzmów oraz wsparcia celowego na leki, i opłaty ofierze pedofilii księdza. Łączny koszt wsparcia wyniósł 6 tysięcy złotych.

WYDARZENIA

I. DNI ATEIZMU 2025 Warszawa O WOLNOŚĆ OD RELIGII I NOWEGO OBSKURANTYZMU

Wraz z Fundacją im. Kazimierza Łyszczyńskiego i Fundacją Teraz Nauka organizowaliśmy kolejną edycję **Międzynarodowych Dni Ateizmu w Warszawie**, zgodnie z poniższym harmonogramem: Sobota, 29.03., Pałac Staszica, Sala Lustrzana, wstęp wolny.

Międzynarodowa Konferencja "O Wolność od Religii i Nowego Obskurantyzmu"

10.00 Otwarcie: Marek Łukaszewicz (FKŁ, Polska), Dorota Wójcik (Fundacja Wolność od Religii), Maciej Podgórski (Fundacja Teraz Nauka)

10.15 Wprowadzenie: Nina Sankari (FKŁ) "Stary i Nowy Obskurantyzm przeciwko nauce, prawom i wolnościom człowieka"

10.30 Prof. Paweł Golik (Instytut Genetyki i Biotechnologii UW): "Małpi proces" w Polsce". Dyskusja.

11.15 Panel I "Religie, teorie spiskowe, pseudonauka, szarlataneria itp.: Rafał Betlejewski, Sanal Edamaruku, dr Tomasz Witkowski, Shirajum Erina. Dyskusja.

12.30 Panel II: "Religijna opresja": mec. Marcin Pawelec-Jakowiecki. Marta Lempart (OSK), Nina Sankari.

14.30 Panel III: Nowy Obskurantyzm: rola AI i mediów społecznościowych w transmisji fake newsów, antynaukowych poglądów i ruchów politycznych: Maciej Podgórski (Teraz Nauka), Hugo Estrella ((międzynarodowy działacz na rzecz pokoju i praw człowieka z Argentyny), dr Łukasz Polowczyk (UW). Dyskusja

15.30 Wystąpienie gościa honorowego: Prof. David Orenstein (Prezes Amerykańskiego Stowarzyszenia Humanistów), "Building Knowledge and Community" (Budowanie wiedzy i społeczności)

16.30 Ateistyczne (i pokrewne) inicjatywy: Tonoy Emroz (Prezes Atheist Alliance International), Rafał Betlejewski

17.00 Ateistyczne książki, prasa i politycy: Prof. Krzysztof Dołowy, Piotr Szumlewicz, Stanisław Pisarek (Wydawnictwo STAPIS) , Lech Jan Mazurek

18.00 Podsumowanie i zakończenie konferencji.

II. POL'AND'ROCK

Wzięliśmy udział w festiwalu Pol'and'Rock. W ramach Akademii Sztuk Pięknych mieliśmy wspólne stoisko z Fundacją Teraz Nauka i razem zaplanowaliśmy i zrealizowaliśmy to przedsięwzięcie. Przez całe kilka dni byliśmy dostępni dla gości festiwalu, którzy odwiedzali nasze stoisko i prowadzili z nami rozmowy, oprócz tego przygotowaliśmy program, który zaproponowaliśmy brzmiał następująco:

1. Środa, 30 lipca, godz. 18:00–20:00

Dyskusja interaktywna dot. Art. 196 KK – Wolność słowa vs. obraza uczuć religijnych.
radca prawny Marcin Jakowiecki-Pawelec

2. Czwartek, 31 lipca, godz. 14:00–16:00

Warsztaty: Jak się nie pozabijać, czyli sztuka debaty i dyskusji

Z Maciejem Podgórskim (Fundacja Teraz Nauka) i Tomaszem Kalbarczykiem (Fundacja

Wolność od Religii) przećwiczcie jakże potrzebną dziś sztukę dyskusji

3. Piątek, 1 sierpnia, godz. 12:00–14:00

Dlaczego ludzie "okopują się" w swoich przekonaniach?

Z Januszem Omylińskim (lekcyjareligii.pl) porozmawiamy o wartościach, emocjach i mózgu w czasie konfliktu.

4. Piątek, 1 sierpnia, godz. 15:00–17:00

„Nauczyciel” – rozmowa Tomasz Kalbarczyka z Pawłem Łeckim

Czy szkoła musi przypominać więzienie lub szpital? A może da się zbudować edukację opartą na zaufaniu i relacji? Spotkanie z nauczycielem, którego obserwuje ponad 100 tysięcy ludzi!

5. Sobota, 2 sierpnia, godz. 11:00–12:00

Błędy ewolucji – czyli jak to się stało, że mamy kręgosłup, który boli, ale nie mamy ogonów? Fascynujące historie o tym, co nas stworzyło, co straciliśmy i jak żyć z „niedoskonałościami natury”.

6. Sobota, 2 sierpnia, godz. 13:00–15:00

Jak ocalić wspomnienia od zapomnienia?

Z naukowczynią i popularyzatorką nauki Moniką Koperską pogadamy o cyfrowych i materialnych pamiątkach, które mają wartość. Porozmawiajmy o tym, co warto zostawić kolejnym pokoleniom.

III. KONFERENCJA „ROZDZIAŁ PAŃSTWA OD KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO”

10 października 2025 odbyła się w Warszawie zorganizowana przez Fundację im. Friedricha Eberta konferencja „Rozdział państwa od Kościoła katolickiego”, w której wziął udział przedstawiciel fundacji.

Konferencja odbyła się w ramach projektu, który ma na celu przybliżenie w Polsce rozwiązań dotyczących relacji między państwem a Kościołem katolickim stosowanych w innych krajach. W ramach projektu zebrano analizy z trzech krajów: Niemiec, Czech i Irlandii, które posłużą jako źródło inspiracji. Udział w konferencji wzięli autorzy artykułów, którzy przybliżają opracowane rozwiązania, a także politycy lewicy oraz przedstawiciele organizacji działających na rzecz świeckiego państwa. Dyskusja odbyła się w języku polskim, z zapewnionym tłumaczeniem gości z zagranicy

Program konferencji był następujący:

13.00 Otwarcie wydarzenia Włodzimierz Czarzasty, Nowa Lewica Katarzyna Duda, Fundacja im. Friedricha Eberta w Warszawie

13.15 Inicjatywy Nowej Lewicy na rzecz świeckiego państwa Agata Diduszko-Zyglewska, Nowa Lewica

13.45 Prezentacje artykułów na temat stosunku państwa i Kościoła katolickiego w Czechach, Niemczech i Irlandii Patrik Eichler Aleksandra Łojek Detlef Pollack (online)
Dyskusja

15.15 Panel dyskusyjny: Jakich rozwiązań na rzecz świeckiego państwa potrzebujemy? Danuta Waniek, Towarzystwo Kultury Świeckiej im. Tadeusza Kotarbińskiego, Adam Jaśkow, Stowarzyszenie Wszechnicy Oświeceniowo-Racjonalistycznej, Nina Sankari, Fundacja im. Kazimierza Łyszczyńskiego, Tomasz Kalbarczyk, Fundacja Wolność od Religii Dyskusja Moderacja: Robert Smoleń, Redaktor naczelny pisma Res Humana

PLANY FUNDACJI NA 2026 ROK

W 2026 roku będziemy kontynuować wszystkie działania w ramach projektu *Równość w Szkole*. Nową odsłonę będą miały nasze zeszyty do etyki. Uruchomimy zmodernizowane strony internetowe projektu *Równość w Szkole* (rownoscwshkole.pl i etykawshkole.pl). Planujemy szczególnie wzmacniać i rozwijać ten portal m.in. poprzez sformalizowanie stałej współpracy ze specjalistami, na nowej stronie pojawią się także najnowsze treści dla nauczycieli etyki, uczniów i rodziców.

Będziemy prowadzić poradnictwo we wszystkich obszarach wymienionych w niniejszym sprawozdaniu czyli nie tylko w kwestiach szkolnictwa ale także apostazji, tzw. obraz uczuć religijnych i innych. Będziemy wspierać wszystkich Państwa, którzy do nas piszą w sprawach, które dotyczą osoby bezwyznaniowe każdego dnia: w szkołach, przedszkolach, urzędach, szpitalach, ośrodkach wsparcia terapeutycznego czy w gminach. Naruszeń naszej wolności sumienia jest w Polsce nadal bezmiar, do wielu z nich przyzwyczailiśmy się tak bardzo, że przestaliśmy je zauważać, a przynajmniej z niechęcią myślimy o podjęciu stosownego działania czy reakcji na naruszenie.

Chcemy być dla Państwa wsparciem i jednocześnie dawać motywację do obywatelskiego aktywizmu i demokratycznego buntu. Tak widzimy rolę i przyszłość fundacji. Bez Państwa zaangażowania i wsparcia zmiany w Polsce nie nastąpią szybko. Proszę się nie przyzwyczajać do pełzającego państwa wyznaniowego, razem zmienimy je w państwo w pełni demokratyczne i świeckie.

Planujemy zebrać środki na ogólnopolską kampanię społeczną związaną z naszym nowym programem *eutanazja.info*, którą przewidujemy na 2027 r. Wrócimy w ten sposób niejako do korzeni fundacji, która zanim - w odpowiedzi na zapotrzebowanie społeczne - zajęła się intensywnie systemową dyskryminacją w szkolnictwie, podejmowała się spraw światopoglądowych i etycznych.

Więcej informacji na temat naszych działań można znaleźć na stronie internetowej fundacji wolnoscodreligii.pl, stronach internetowych naszych projektów: *Równość w Szkole*, *Etyka w szkole*, *eutanazja.info* oraz w mediach społecznościowych.